

De Lichtbrenger

voor zoekers naar waarheid

Lucifer[®]

*Actuele onderwerpen gezien in het licht van de Oude Wijsheid of Theo-sofia:
de gemeenschappelijke bron van alle grote wereldreligies, filosofieën en wetenschappen*

Wat is Waarheid?

*Esoterische
Instructies 5 en 6
van G. de Purucker*

Het ENE

**Is er een verband
tussen Venus en de
bijen?**

**Swabhāva: echte
doelen komen van
binnenuit**

**Verwondering en
intuïtie**

Licht op ... Wat is Waarheid?

p. 34

De cirkelgang van niet te controleren informatie, gecombineerd met een gebrek aan transparantie van de overheid, geeft aanleiding tot groeiend wantrouwen. Hoe kunnen we in deze wereld van feiten, feitjes, fake-news en deep-fake weer vat krijgen op alle dingen die op ons afkomen? Hoe komen we erachter wat waar is of niet?

Herman C. Vermeulen

Esoterische Instructies 5 en 6 van G. de Purucker

p. 37

In onze serie recensies van de twaalf delen van de *Esoterische Instructies* van Gottfried de Purucker, bespreken we nu het 5e en 6e deel: *Hierarchies and the Doctrine of Emanations*, en *Invisible Worlds and their Inhabitants*. Deze serie bewerkstelligt voor ieder die tracht de Theosofia 'zuiver en inzichtelijk' aan zijn medemensen door te geven, onschatbare aanwijzingen.

Henk Bezemer

Het ENE

p. 41

Het lijkt soms wat abstract: nadenken over wat werkelijk is. Bij vele oude Griekse filosofen, Plato en de neoplatonisten staat het idee van het ENE centraal. Eigenlijk is er niets zo praktisch, logisch en ethisch als nadenken over het ENE.

Erwin Bomas

Is er een verband tussen Venus en de bijen?

p. 49

Binnen de theosofische beweging zijn er misverstanden ontstaan over de herkomst van bijen. Sommige bestudeerders van de Theosofie meenden dat de bijen afkomstig waren van de planeet Venus, op grond van enkele toespelingen van H.P. Blavatsky. Is er een verband tussen Venus en de bijen? En zo ja, van welke aard? Een fascinerend onderwerp, waarover we iets meer duidelijkheid proberen te geven.

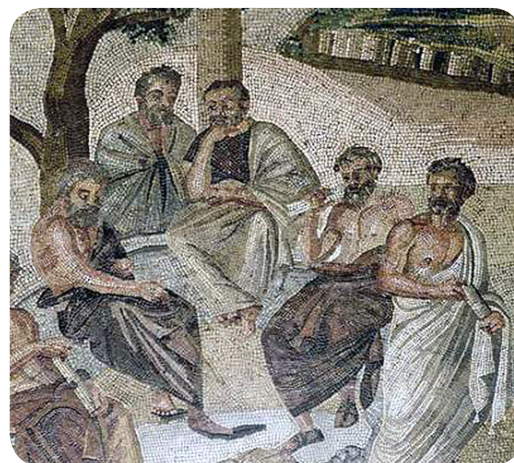
Henk Bezemer

De bedoeling van doelen Swabhāva: echte doelen komen van binnenuit

p. 54

Het leven zit er vol mee: doelen. Je kunt je hele leven bezig zijn om doelen na te streven. Maar is dat wel de bedoeling? Wat zijn doelen eigenlijk en wat is de bedoeling van doelen? Een theosofische analyse.

Erwin Bomas

Uw vragen

61

- » Kernwapens in de Rāmāyana?
- » Verwondering en intuïtie
- » Boven-persoonlijkheid en mededogen

Licht op ...

Wat is Waarheid?

Waarom dit onderwerp? Wat is het probleem?

Dat we voor grote uitdagingen staan is ons allen duidelijk. Dat de pandemie een van de grootste uitdagingen is, is ook duidelijk. Zonder twijfel zet deze pandemie alles onder druk. De sterk verhoogde druk laat de vele ingegroeide onvolkomenheden zien, brengt deze aan het licht. Onvolkomenheden zijn er op alle vlakken. En wat is nu een betere aanpak?

Een van deze problemen is het gebrek aan vertrouwen. We begrijpen besluiten niet, we zien de logica er niet van in. En dit breekt ons vertrouwen af. We weten allemaal dat vertrouwen moet worden verdiend. Dat is altijd een langdurig proces. En er is maar weinig voor nodig om dat opgebouwde vertrouwen af te breken.

Dat gebrek aan vertrouwen is groot op dit moment. Het wordt gevoed doordat allerlei informatie in een gekleurde vorm wordt verspreid om het eigen gelijk duidelijk te maken. De informatie wordt bevooroordeeld gepresenteerd, omdat niet het algemeen belang maar het groepsbelang wordt gediend. We zien dat de overheid de burger niet vertrouwt, en de burger de overheid niet. Dit leidt ertoe dat de burger en de overheid zelf een soort logisch verband in het gedrag van de ander gaan bedenken: de overheid gaat daarbij te vaak uit van misbruik, en de burger dat hij gemanipuleerd wordt. We zien dit op vele terreinen, bijvoorbeeld bij ons belastingstelsel of de CO₂-uitstoot. Stel, we willen graag weten: wie draagt het meeste bij aan de uitstoot, hoe is die gemeten, wie heeft het gemeten, welke rekenmodellen worden er gebruikt? Maar wat zien we: elke partij brengt bij het presenteren van informatie haar eigen kleuring aan, zoals het haar het beste uitkomt.

Die manipulaties voor het eigen gelijk, gaan de laatste jaren zeer ver. Daardoor hebben we er zelfs nieuwe begrippen bij gekregen: *fakenieuws* en *deepfake*. Bij deepfake geef je een gefilmde persoon volledig andere persoonskenmerken en laat je hem bijvoorbeeld in de video zeggen wat jij wil. Een deepfake maken kan misschien leuk zijn als je een bekende Nederlander in plathaags dingen laat zeggen die haaks staan op zijn functie. Dat is duidelijk onecht. Maar daar blijft het zeker niet bij.

Nu is het verspreiden van onjuiste berichten niet iets van de laatste jaren. In de tijd van de gebroeders De Witt werden in Den Haag vijfduizend pamfletten gedrukt en verspreid met onjuiste informatie. Dat heeft later op die dag tot de lynchpartij (in 1672) van de gebroeders De Witt geleid.

Dat het in onze cultuur zeer gemakkelijk is om informatie te verspreiden, laten alle sociale media wel zien. Voor sommigen onder ons is het niet ongebruikelijk om vele honderden berichten per dag te ontvangen, waaronder ook berichten van mensen die we niet kennen. Waarbij we dus geen idee hebben wat de betrouwbaarheid ervan is.

En het kost geen enkele moeite om deze berichten door te sturen aan vele honderden anderen. Zo'n snelle verspreiding zijn we 'viraal' gaan noemen, want ze haalt met gemak een R van 100 of 1000 of meer. Het gaat zo gemakkelijk en zo vanzelfsprekend, zonder enig direct contact, dat we geen moment nadenken over de consequenties, over de betrouwbaarheid ervan, over de verantwoordelijkheid die

we dragen. Zeker als iets onwaar is of onjuiste informatie bevat, kunnen er met één mail of bericht levens verwoest worden.

Van fakenieuws tot complottheorieën

De cirkelgang van niet te controleren informatie, gecombineerd met geen of minimale transparantie, geeft aanleiding tot groeiend wantrouwen. Dat geeft op zijn beurt aanleiding tot de meest vreemde complottheorieën. Daarbij wordt niet controleerbare informatie klakkeloos aanvaard en overgenomen, of worden er verklaringen bedacht van de meest vreemde aard, die de logica van vele andere mensen ver te boven gaan. Ergenis hierover is een nutteloze emotie. Wat is wel een antwoord op de hierboven geschetste gang van zaken? Het weer opbouwen van vertrouwen vereist een zorgvuldig, transparant en eerlijk beleid. Dit inzicht lijkt nu breder door te breken.

Voor elke instantie – of we nu denken aan rechtspraak, overheid of multinationals – geldt: als het beleid, de gegeven informatie en de handelingen niet een logisch en transparant geheel zijn, geeft dit aanleiding voor wantrouwen. Dan worden er door anderen zelfstandig verklaringen bedacht en is het zaad geboren voor de meest wilde complottheorieën, die dan hun eigen leven gaan leiden.

Bij het opbouwen van vertrouwen is een belangrijk punt: het uitvoeren van beleid op basis van protocollen is gevaarlijk. Het voordeel van protocollen is dat ze goed te automatiseren zijn. Zo kunnen minder getrainde medewerkers vele zaken afhandelen in callcentra. Maar het feit is, dat er geen gemiddeld mens of standaardmens bestaat. Iedereen is een individu. Iedereen dient daarom onmiddellijk, als de protocollen falen, met begrip en medemenselijkheid en rechtvaardigheid benaderd te worden.

Van persoonlijke opvatting tot waarheid

Als we in het dagelijks leven ondergesneeuwd worden met informatie die niet of nauwelijks te volgen is – laat staan te begrijpen is – dan kan op een zeker moment het gevoel ontstaan: ‘het zal wel’. We geven het op. Inzicht en waarheid vinden in zo’n berg van informatie is moeilijk. Hoe doen we dit? De Theosofie leert ons dat er Universele Waarheid is, één waarheid die ten grondslag ligt aan alles, niets uitgezonderd. Door het ontwikkelen van onze oneindige vermogens kunnen we deze waarheid steeds beter leren kennen, steeds dichter benaderen. Dat is een proces van oneindige duur.

Dit kunnen we omdat we als bewustzijn die oneindigheid in potentie zijn. We gaan een oneindig Pad van ontwikkeling, en zijn dus altijd in een groeifase. Omdat we altijd in ontwikkeling zijn, kunnen we dus altijd maar een deel zien van die Universele Waarheid. Het is een continue uitdaging om door te groeien. Dit klinkt lang en verheven, maar houdt kortweg in: we moeten stapsgewijs groeien en stap voor stap de Waarheid beter leren begrijpen.

Hoe kunnen we in deze wereld van feiten en feitjes en het vele fakenieuws en deepfake weer vat krijgen op alle dingen die op ons afkomen? Hoe komen we erachter wat waar is of niet?

Waarheid kunnen we niet van een ander krijgen. De uitdaging is, dat we deze zelf moeten opbouwen. Een proces dat niet vanaf onze geboorte is begonnen, maar in vele en vele voorgaande ontwikkelingsfasen, in vorige levens.

Hoe bouwen we inzicht op? Het is dan zinvol om onderscheid te maken tussen drie situaties. Ten eerste zijn er de dingen die we *geloven*. Dat zijn er zeer veel. Dat is natuurlijk onze vrijheid om dit te doen. Van belang is dat we ons realiseren dat we het geloven. Ten tweede is er de informatie die we aanvaarden op basis van *vertrouwen*. Bijvoorbeeld als deze afkomstig is van een deskundige die we hebben leren kennen als betrouwbaar, omdat zijn uitspraken later bevestigd werden. Dit geeft ons iets meer zekerheid, als we ervan uitgaan dat de deskundige het goed heeft onderzocht en het kan onderbouwen. Ten derde zijn er de feiten *die we zelf hebben onderzocht en als juist hebben ervaren*.

Natuurlijk kunnen we wat deskundigen ons voorhouden als juist aanvaarden en vertrouwen. Zeker als deze deskundigen als zeer betrouwbaar bekendstaan. Maar toch is het dan nog geen waarheid van onszelf. Het kan waar zijn voor die deskundige, maar toch is het dan nog niet waar voor ons. Als we het klakkeloos aanvaarden, is het geen eigen waarheid geworden.

Hier komt de uitdaging. We moeten een bewering zelf onderzoeken en doordenken om ze tot een eigen waarheid te maken. Hoe doe je dit? Door na te gaan: kan ik het gestelde in mijn directe omgeving, binnen mijn waarnemingsvermogen herkennen? Kan ik, zover als ik kan waarnemen, het met mijn inzicht en logica begrijpen en als juist ervaren?

Een voorbeeld: als de Theosofie zegt dat cyclische processen een fundamentele wet zijn in de natuur, kan ik dan ook zelf de cycli herkennen? Kan ik tot de conclusie komen dat het juist is binnen mijn waarnemingsvermogen, omdat alles zich cyclisch gedraagt? Als we eerlijk zijn naar onszelf toe kunnen we stellen: 'zover als ik kan waarnemen klopt het, maar ik kan niet bij alle dingen controleren of die wel of niet cyclisch zijn'.

Dit voorbeeld laat al direct zien dat de waarnemingsmogelijkheden zeer belangrijk zijn. Het is niet moeilijk om te controleren dat de aarde in een jaar rond de zon beweegt; met een jaartje observatie kunnen we dit. Dat Saturnus rond de zon gaat kost ons al direct dertig jaar. Als we wat wiskunde toepassen kan dit met wat rekenwerk al na tien à vijftien jaar berekend worden. Dit is dan wel een bewijs op basis van een rekenkundig argument; voor het volledige bewijs hebben we dertig jaar nodig. Door dat proces van voortdurende observatie kunnen we onze waarheid steeds beter onderbouwen. Als we feiten ontdekken die ermee in tegenspraak zijn, moeten we onze conclusies bijstellen en weer opnieuw gaan onderzoeken.

In het geval van fakenieuws zijn er een paar vragen die belangrijk zijn. Wat is het motief van deze bron: nieuws brengen of sensatie? Wie is de bron: privé, onbekend of deskundig? Is het een professioneel betrouwbare bron zoals sommige kranten? Geeft de bron ook een onderbouwing van zijn conclusie? Zijn de cijfers direct terug te vinden en goed te begrijpen?

Een *onbekende* bron vereist een maximum aan onderzoek. Die moeten we eerst checken voordat we er waarde aan kunnen toekennen. De belangrijke stap is: is de gegeven informatie in lijn met onze eerdere waarheidsvinding? Wat niet wil zeggen dat een totaal nieuw inzicht niet de moeite waard is om te onderzoeken. Maar dat vereist veel meer moeite.

Waarheidsopbouw is dus een actief proces. In dit leven begonnen we daarmee op onze lagere school. Naar ik mag hopen werd u toen getraind op het ontwikkelen van begrip en inzicht, niet op geheugen. Het trainen van ons geheugen kan nuttig zijn, maar feitenkennis is iets anders dan inzicht en begrip hebben.

Waarheid is relatief en altijd van onszelf. Dat wil zeggen dat binnen onze inzichten en reeds ontwikkelde kennis iets juist is wanneer wij het begrijpen, het proces kennen en het verloop kunnen voorspellen. Opbouw van waarheid en inzicht is dus een stapsgewijs proces, een actief proces tot het eind van dit leven. Als een waarheid door groei van inzicht door een grotere waarheid wordt achterhaald, zien we dat de oude visie in haar beperktheid nog een 'kleinere waarheid' blijft, ook al reikt het nieuwe inzicht verder en zien we een groter verband. Er zijn vele voorbeelden die laten zien dat de eerste, kleinere benadering voor bepaalde doeleinden nog steeds prima werkt, en in haar beperkte toepassing nog prima voldoet.

Herman C. Vermeulen

Esoterische Instructies 5 en 6 van G. de Purucker

In onze serie recensies van de twaalf delen van de *Esoterische Instructies* van Gottfried de Purucker, bespreken we nu het 5e en 6e deel: *Hierarchies and the Doctrine of Emanations*, en *Invisible Worlds and their Inhabitants*. Deze serie bewerkstelligt voor ieder die tracht de Theosofia ‘zuiver en inzichtelijk’ aan zijn medemensen door te geven, onschatbare aanwijzingen.

Kerngedachten

» Deel 5 van de *Esoterische Instructies* beschrijft hoe een cosmische hiërarchie van wezens emanert vanuit het topwezen dat er de bron en kern van is. Kortom, het legt uit wat we bedoelen met *emanatie*.

» Deel 6 beschrijft de innerlijke en uiterlijke structuur van de cosmos: de bestaanssferen en hun bewoners, in al hun gradaties van evolutionaire ontplooiing.

» In dit artikel laten we iets zien van de rijkdom aan visie en begrip die uit deze delen te halen zijn, door steeds enkele voorbeelden aan te halen.

In deze twaalf *Esoterische Instructies* die Stichting I.S.I.S. in hun meest oorspronkelijke vorm aanbiedt, legt G. de Purucker de Theosofia op heldere manier uit. Wie deze boeken regelmatig met aandacht bestudeert, zal merken dat hij veel beter geëquipeerd is om de grote werken als *De Geheime Leer* en *De Stem van de Stilte* van H.P. Blavatsky te begrijpen — zowel wat principes als uitwerkingen betreft.

Ook in delen 5 en 6 verschaft G. de Purucker helderheid waar verwarring heerste, neemt hij misverstanden weg, verbindt hij meerdere leringen tot één beeld, en geeft hints en ‘nadenkertjes’ in de richting van diepgaandere leringen. Dat laatste volgens de aloude werkwijze: stimuleer het zelfstandig denken van de leerling.

De opbouw van de serie

Hoe moeten we delen 5 en 6 plaatsen ten opzichte van delen 1 tot en met 4? De delen 1 en 2 leggen het ethische grondwerk voor alle andere

delen. Ze gaan over de houding die we moeten aannemen om de meer esoterische kennis — met haar bijbehorende verantwoordelijkheid — te kunnen verwerken en toepassen. Deel 3 gaat over Ruimte, Duur en de oorzaak van illusie. Kortom, de meest fundamentele begrippen die wij ons kunnen voorstellen. In deel 4 beschrijft G. de Purucker de geboortefasen van Zonnestelsels en Planeten, en de enorme rol van de zodiak. Ook gaat hij in op de leer van de cyclussen: de cyclus van wedergeboorten, waaraan al wat leeft is onderworpen. Delen 5 en 6 nu sluiten hierop aan. Deel 5 beschrijft hoe een cosmische hiërarchie van wezens emanert (vaak vertaald als ‘voortvloeiën’ maar het is veel meer dan dat) vanuit het topwezen dat er de bron en kern van is. Kortom, het legt uit wat we bedoelen met *emanatie*. Als deel 4 de meer wetenschappelijke kijk op het ontstaan van Zonnen en Planeten geeft, duiken we met deel 5 in de *oorzakelijke* kant van dat proces: de

bewustzijnsprocessen die alles teweegbrengen. Deel 6 beschrijft de innerlijke en uiterlijke structuur van de cosmos: de bestaanssferen en hun bewoners, in al hun gradaties van evolutionaire ontplooiing. Eigenlijk ‘bewonen’ de cosmische wezens de gebieden niet, maar vormen ze die, *zijn* ze die, want er bestaan geen werelden los van de wezens die ze samenstellen.

We schrijven cosmos trouwens welbewust met een c, en niet met een k. Met kosmos bedoelt G. de Purucker namelijk een melkweg met al zijn sferen, en met cosmos een zonnestelsel met al zijn sferen, dus een veel kleinere hiërarchie van leven.

We gaan hieronder wat uitgebreider in op de rijkdom aan visie en begrip die uit delen 5 en 6 te halen zijn. Het zijn natuurlijk slechts wat voorbeelden. Maar we hopen dat u daardoor kunt kiezen of u deze universele leringen zelfstandig wilt bestuderen.

Deel 5: esoterische cosmogonie

Deel 5 gaat voor een belangrijk deel over *emanatie*, het proces van aantrekking van minder ver ontwikkelde wezens op basis van het uitvloeien van een magnetisch veld, vanuit de essentie van verder ontwikkelde wezens. Elke cyclus van evolutie, van ontplooiing, start met zo’n emanatieproces. Het is daarom een fundamentele leer.

G. de Purucker begint met een zeer waardevolle aanwijzing: om emanatie te begrijpen, moeten we ons realiseren dat we te maken hebben met centra van bewustzijn (monaden) die in de kern grenzenloos zijn, zonder afmetingen. Op het moment dat je een stoffelijk, mechanisch plaatje probeert te vormen, kom je er niet meer uit. De totale mens bijvoorbeeld, is een geestelijke kern waaruit een psychologisch deel voortvloeit, waaruit een tijdelijk instrument of lichaam voortvloeit. Wie zichzelf vergelijkt met een autobestuurder en een auto, moet zich dan wel realiseren dat de ‘auto’ waarin we handelen *een levend deel is* van ons, uit ons is geëmaneerd. Dan is het beeld van de slak met zijn zelf uitgescheiden huisje al ietsje beter — als we erbij bedenken dat het huisje een dynamisch functionerend, levend instrument is.

G. de Purucker beschrijft in deel 5 voorts, in welke toestand alle wezens zijn gedurende de cosmische pralaya’s, tussen de gemanifesteerde perioden in. Een heel bijzondere gedachte is, dat gedurende de pralaya’s de hoogste delen van de cosmische essentie juist in een zeer intense spirituele activiteit verkeren: een pralaya-toestand die niettemin door de minder ver ontwikkelde wezens ervaren wordt als ‘onbeperkte eenheid’.

Die pralaya-toestand wordt ook *Swabhavat* genoemd: ‘de wortel van alle dingen’, de plastische essentie die het hele Universum vervult. In die essentie ontwaakt bij de allereerste differentiatie *Fohat*, cosmische vitaliteit, geleid door het *Universeel Denkvermogen*, oftewel *Mahat*. Uit Mahat vloeien zeven (of tien of twaalf) stralen voort, Logoi (meervoud van Logos), cosmische wezens die de bron vormen van alle hiërarchieën daaronder.

Maar dieper en achter het Cosmisch Denkvermogen (in het Engels: ‘Cosmic Mind’) ligt het Cosmisch Buddhi, en daarachter de Ene Cosmische Monade: die vormen een drie-eenheid, die vaak de eerste, tweede en derde Logos worden genoemd. Die komen we in de geschriften van bijna alle grote religies en filosofieën tegen, bijvoorbeeld als Vader – Moeder – Zoon, Brahmā – Vishnu – Shiva, de verborgen Gedachte – de Stem – het Woord, en vele andere vergelijkbare goddelijke triades. Elk gebied, elk wezen heeft zijn eigen drie Logoi. Het fundamentele proces herhaalt zich dus overal in het klein.

Voorts geeft G. de Purucker toelichtingen bij Fohat – hoe Fohat zich uit in de natuurkundige verschijnselen die we overal om ons heen waarnemen – en de *Aeonen*, een veelgebruikte term door de mystieke denkers uit het begin van onze jaartelling, de gnostieken. Die Aeonen zijn in feite groepen van goddelijke wezens die de ‘stam’ en ‘grote takken’ van de levensboom vormen, waaruit alle andere afdelingen van de cosmos voortvloeien.

Deel 5: de swabhāva-leer

Het tweede deel van deel 5 gaat over de leer van *swabhāva*, ‘zelfwording’, met zijn tweevoudige betekenis. Ten eerste: dat elk wezen geboren wordt vanuit zijn eigen ingeboren vermogens tot ontwikkeling. De tweede kant van de leer is – in feite een consequentie van de eerste kant – dat elk wezen zijn eigen inherente karakteristiek heeft. We zien daarom in de kosmos een grenzenloze variëteit van evoluerende wezens — binnen de alomvattende eenheid. Ook de verschillende monaden (bewustzijnscentra) waaruit de mens is samengesteld, hebben natuurlijk hun eigen karakteristiek. En omdat ze zo nauw samenwerken, een geheel vormen, draagt elk bij aan de samengestelde totaal-karakteristiek van de mens. Dit laat de verantwoordelijkheid zien die wij menselijke ego’s hebben voor, onder andere, de wezens van onze lagere natuur.

Een mens, zegt G. de Purucker beeldend, is te vergelijken met een lier met zeven snaren, die meetrillen met de universele wind die erdoor waait. De swabhāva-leer laat ons zien hoezeer wij als mens verstrengeld zijn met het

universum. Het is onze grootse toekomst als mens om zelfbewust actief te worden op alle niveaus, in alle swabhāva's, van onze innerlijke natuur. Dan zijn we zelfbewuste goden geworden.

De zeven hoofdkarakteristieken van bewustzijn zijn gerelateerd aan de zeven kleuren en zeven tonen. Het zijn in feite allemaal vibraties. Elk wezen heeft een eigen karakter ontwikkeld en 'zingt daarom zijn eigen lied' en straalt zijn eigen kleur uit. En omdat elk wezen is samengesteld uit talloze wezens, kun je spreken van een soort wonderbaarlijke symfonie en een schitterend kleurenspeel. Geluid en kleur gaan in feite altijd samen (niet alleen bij bliksem). Een ethisch belangrijk punt is deze: G. de Purucker laat zien dat een mens die als hoofdkarakteristiek buddhi heeft (het inzichtelijk beginsel), niet edeler hoeft te zijn dan iemand die als hoofdkarakteristiek begeerte heeft. Als de laatstgenoemde in de universele, mededogende zijde van het begeertebeginsel denkt en leeft, is hij feitelijk veel spiritueler bezig dan iemand die in de lagere sub-elementen van buddhi leeft.

Deel 5: architecten en bouwers

Het derde deel van deel 5 behandelt de zogenoemde twee cosmische hiërarchieën. H.P. Blavatsky maakt in *De Geheime Leer* onderscheid tussen de 'architecten' en de 'bouwers' onder de geestelijke wezens. Zij die de grondslagen leggen, en zij die die grondslagen uitwerken, vormgeven. G. de Purucker legt uit dat het relatieve begrippen zijn. Hoe ver ontwikkeld een goddelijk wezen ook is, ten opzichte van een nog grootser wezen is hij een bouwer, die de algemene patronen volgt van dat grootsere wezen. Er zijn dus vele graden van architecten en vele graden van bouwers. En een wezen die we nu kunnen betitelen als bouwer, zal zich ooit ontwikkelen tot architect — wat hij in wezen NU al is.

G. de Purucker legt ook iets meer uit over de *Lipika's*, de mysterieuze wezens die bekendstaan als de 'optekenaars van Karma'. Het zijn de wezens die als eerste actief worden bij het ontwaken van een cosmos. Ze zijn werkzaam op het hoogste cosmische gebied. En omdat alle andere wezens zich binnen hun invloedssfeer bevinden, geldt dat elke gebeurtenis, tot onze kleinste pinkbeweging toe, zich afdruckt op die sfeer. Eenmaal afgedrukt, zal de oorzaak onvermijdelijk zijn passende gevolgen produceren, precies overeenkomstig de gelegde oorzaak. De zogenoemde 'vier Mahārāja's' in de Indiase mythologie zijn een aanduiding van de vier groepen Lipika's die de vier laagste gebieden van de cosmos omvatten.

Deel 6: de cosmische beginselen-elementen

In dit eerste deel van boek 6 zien we hoe prachtig de Natuur — en daarmee bedoelen we alle gebieden van Zijn, van de relatief goddelijke tot stoffelijke — zich vanuit een eenheid ontvouwt in een geordende serie bestaansgebieden. Het hoogste gebied emaneert het een na hoogste, en die het twee na hoogste, en zo ontvouwt zich stapsgewijs een universum. Tot het laagste punt is bereikt en de evolutionaire 'terugweg' start.

Wij mensen kunnen alle cosmische gebieden leren kennen omdat wij een kind van de cosmos zijn, en daarom alle krachten en substanties van die gebieden in ons dragen, 'in het klein'.

G. de Purucker geeft speciale aandacht aan de betekenis van de elementen van de ouden, van Aether, Vuur, Lucht, Water en Aarde, en de wezens die deze elementen bewonen: de elementalen. Deze wezens staan helemaal aan het begin van hun ontwikkeling. Ze betreden zo te zeggen net de eerste, laagste ladder van de levensladder. Ze leggen bij de geboorte van een zonnestelsel of planeet de substantiële grondslag, structuur, waarop de verder gevorderde wezens kunnen voortbouwen.

Deel 6: de cosmische gebieden, loka's en tala's

Heel de natuur leeft. Daarom zijn de cosmische gebieden in feite *toestanden van bewustzijn*. Ze worden in de diverse tradities met allerlei namen aangeduid: beginselen, tattwa's, essenties, elementen, werelden, loka's, tala's, prakriti's, vikriti's, enzovoort. In wezen doelen ze op hetzelfde, maar elke term legt de nadruk op een ander aspect ervan. Zo verwijzen de beginselen en de loka's meer naar de bewustzijnszijde, de energiezijde van deze gebieden, en de elementen en tala's meer naar de stofzijde, de substantiële zijde. Niettemin zijn beide zijden de twee kanten van één munt: geest en stof zijn onscheidbaar van elkaar. De loka's en tala's zijn de twee polen van een magnetisch veld. G. de Purucker laat zien hoe we met de Theosofia in de hand de diverse leringen hierover van de Indiase filosofische scholen en de Buddhisten kunnen begrijpen, en er dezelfde fundamentele leer in herkennen. De schijnbaar grote verschillen tussen de drie-, vier-, vijf- en zevendelingen van de cosmos zijn eigenlijk *darsana's*: gezichtspunten. Alle gebieden van de cosmos komen uit het ENE Leven voort en zijn daarom onscheidbaar met elkaar verbonden. Elk gebied, elke leefsfeer, elke loka-tala-combinatie, draagt daarom ook de karakteristieken van de andere gebieden in zich, als ondergeschikte elementen. Door die

sub-karakteristieken resoneert elk gebied als het ware met alle gebeurtenissen in de andere gebieden. De sferen zijn voortdurend met elkaar in wisselwerking.

De Theosofia schetst ons een heel dynamisch plaatje, want elk wezen in de cosmos evolueert, ontplooit zich, veredelt zijn karakter als gevolg van zijn ervaringen. Niet alleen de mens doorloopt daarbij, cyclus na cyclus, stapsgewijs alle verschillende cosmische gebieden en subgebieden: dat doen alle wezens, zoals ook de Bollen van onze Planeetketen, en onze Planeetketen zelf.

De essentie van elk gebied is âtmisch, ‘pure geest’ zogezegd, en elk wezen, op welk gebied hij nu ook opereert, is in staat om dat vanuit eenheidsbesef te doen, en dus geheel uit te groeien boven de beperkingen en illusies van dat gebied.

Alle ‘lagen’ in onze innerlijke natuur zijn doordrongen van de invloedssferen, de loka-tala’s van het grotere wezen waarbinnen wij leven. Wij mensen, bijvoorbeeld, dragen de loka-tala’s – met hun bijbehorende vermogens en substanties – in ons van het aarde-wezen, van het zonnestelsel-wezen, en van het melkweg-wezen. Wij zijn ‘vlees van het vlees’, ‘bloed van het bloed’ van al het andere in het universum.

Deze theosofische leer legt een fundamentele basis onder ons ethisch besef. Juist omdat die eenheid een feit is, geldt dat als we een ander beschadigen, we tegelijk onszelf beschadigen. Of als we een ander helpen, we in wezen ook onszelf helpen. Het laat ons een van de grote redenen zien, waarom de karmische werking volmaakt is, onfeilbaar is.

Deel 6: over de twaalf klassen van monaden

Een monade is een vonk van het grenzenloze Leven. Elk punt van de Ruimte is daadwerkelijk een onvernietigbaar, eeuwig bewustzijn. Alles leeft.

Elke monade begint zijn evolutionaire reis in onze cosmos op de laagste sport van de ladder. Geleidelijk ontvouwt hij van binnenuit zijn oneindige latente vermogens, terwijl hij door leerschool na leerschool gaat. Als we daarom praten over een ‘menselijke monade’, bedoelen we eigenlijk een monade die op dat moment door de menselijke leerschool gaat.

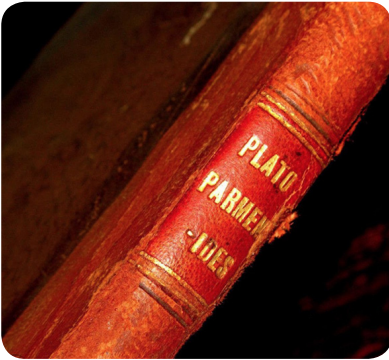
Het is een groots beeld. Er bestaan op elk moment monaden in alle stadia van ontwikkeling, die, elkaar aanvullend, tezamen de cosmos vormen.

Hoe kunnen we ons die stadia voorstellen? Onder andere als drie grote ontwikkelingstrajecten: van lichamen astraal-vitaal, naar mentaal, naar geestelijk-goddelijk. De indeling van groeifasen kan, om bepaalde dingen duidelijke

lijkt te maken, ook op andere manieren worden voorgesteld. We kunnen ook spreken over zeven of tien of twaalf fasen, en daarmee dus over monaden in zeven of tien of twaalf grote klassen. Met de zeven klassen bedoelen we de meest gemanifesteerde klassen. De stadia daarboven vormen nog eens drie klassen — die niettemin voor *ons* bewustzijn een eenheid zijn, een goddelijke eenheid. En als we compleet willen zijn moeten we er nog twee aan toevoegen, wat ons op twaalf klassen brengt.

De gradaties van monaden zijn direct verbonden met de cosmische beginselen en elementen die we hiervoor bespraken. De monaden leren steeds beter de beginselen tot uitdrukking te brengen. Er is ook een directe relatie tussen de twaalf monadische klassen en de twaalf tekens van de zodiak.

Uit deze leringen volgt, dat wij mensen onszelf kunnen zien als kinderen van de Aarde, de uiterlijke sfeer waarin wij mensen gedurende een incarnatie leven, als kinderen van de Zon vanwege onze mentale natuur, en als kinderen van de Sterren vanwege onze monadische natuur. En onze evolutie is *drievoudig*: een gelijk opgaande ontwikkeling van ons geestelijke, mentale en stoffelijke deel. Een schitterend beeld. Alle mysteriën liggen in ons besloten.

Het ENE

Het lijkt soms wat abstract: nadenken over wat werkelijk is. Bij vele oude Griekse filosofen, Plato en de neoplatonisten staat het idee van het ENE centraal. Eigenlijk is er niets zo praktisch, logisch en ethisch als nadenken over het ENE.

Dit is een bewerking van de lezing die Erwin Bomas op 7 oktober 2020 gaf als onderdeel van de serie 'Het goede leven volgens Plato'.

Het ENE. Dit is in feite het belangrijkste vertrekpunt voor de filosofie van Plato. Het is ook het belangrijkste vertrekpunt voor de Theosofia of universele wijsheid waar Plato een van de boodschappers van was en op basis waarvan zijn gehele filosofie is opgebouwd.

In dit artikel laten we zien hoe dit idee, als onderdeel van de filosofie van Plato, als een rode draad door de geschiedenis van het westerse denken loopt.

De meest recente uitleg daarvan vinden we in de moderne Theosofie. Leraren als H.P. Blavatsky en G. de Purucker hebben de sluier nog iets verder opgelicht, waardoor we de geschriften van Plato en andere denkers uit de Griekse oudheid nog beter kunnen begrijpen.

We staan vervolgens stil bij de vragen: wat bedoelden de oude Griekse filosofen als Parmenides, Plato en neoplatonisten als Plotinus en Proclus met het Ene? Wat betekent dat voor ons? En hoe kunnen we dat Ene ervaren?

De filosofie van Plato loopt als een rode draad door het westerse denken

“De geschiedenis van de westerse filosofie is niet meer dan een aantal voetnoten bij Plato.”⁽¹⁾ Dit citaat van de Britse filosoof Whitehead geeft al aan hoe centraal Plato staat in het westerse denken. In het volgende schema schetsen we in het kort een aantal belangrijke haltepunten in het westerse denken die duidelijk verbinding hebben met Plato.

Plato leefde in de 5e eeuw voor onze jaartelling, voornamelijk in Athene. Zijn filosofie stond echter niet op zichzelf, maar was ook een voortzetting van een oudere traditie. Ten eerste was hij een leerling van Socrates. Daarbij speelde in Athene destijds ook het denken van zogenaamde presocratische filosofen als Thales van Milete en Parmenides een rol, zoals we later uitgebreider zullen toelichten. Verder is bekend dat de leer van Pythagoras een belangrijke invloed had op Plato's denken. Daarmee kun je

Kerngedachten

» De filosofie van Plato loopt als een rode draad door het westerse denken.

» De presocratische filosofen hadden twee manieren om *het zijn* te verklaren: vanuit het Vele of stoffelijke en vanuit het Ene of geestelijke. Plato laat in zijn dialoog *Parmenides* zien dat het twee perspectieven zijn op het ENE.

» In essentie zijn wij het ENE en kunnen we het steeds meer worden.

Plato's filosofie is rode draad door het westerse denken:

Bouwde voort op onder andere Pythagoras (India), Griekse en Egyptische mysteriën (500 voor Christus)

- Neoplatonici: Ammonius Saccas, Plotinus, Porphyrius, Iamblichus, Hypatia, Proclus, Damascius (200-550)
- Sluiting Akademie (529 door Justinianus 1)
- Platonisme in Islam/Perzië onder andere Avicenna (980-1037)
- Renaissance: Plethon, Pico, Ficino (1350-1650)
- Westerse filosofie
 - Duits idealisme: Leibniz, Kant, Hegel, Schelling (1650-1850)
 - Thomas Taylor, 'the Platonist' (1758-1835)
 - Transcendentalisme: Emerson, Thoreau, Whitman (1850)
- H.P. Blavatsky en de moderne Theosofische Beweging (1875-heden)

tussen haakjes ook het Indiase denken plaatsen, dat duidelijk terug te vinden is in de filosofie van Pythagoras. Verder was Plato een ingewijde in de Griekse Mysteriën en is hij ook naar Egypte gereisd en heeft daar kennis opgedaan van die traditie.

Plato stichtte in Athene zijn Akademie. Na zijn dood nam zijn neef Speucippus de leiding over en zo ontstond een hele lijn van opvolgers tot aan de sluiting van de Akademie door keizer Justinianus in 529. In die tussenperiode hebben de zogenaamde neoplatonistische filosofen Plato's denken verder uitgewerkt. Dat is met name gebeurd vanaf de 2e eeuw in onze jaartelling door mensen als Ammonius Saccas, zijn leerling Plotinus en Porphyrius, die weer leerling was van Plotinus. Verder horen Iamblichus, Hypatia en Proclus in dit rijtje van bekende neoplatonische filosofen thuis. Hun denken heeft een grote invloed uitgeoefend op het beginnende christelijke denken in die tijd. Op een gegeven moment kreeg het meer dogmatische Christendom de overhand in de westerse wereld en moest de Akademie sluiten. De laatste zeven filosofen hebben vervolgens onderdak kunnen vinden bij het hof van de Perzische keizer, waarvan de laatste leider van de Akademie, Damascius, er een was.

Tijdens de middeleeuwen vond het denken van Plato onderdak in de islamitische wereld. Zijn dialogen werden vertaald in het Arabisch en werden bestudeerd in de periode van wat ook wel de 'islamitische renaissance' werd genoemd, zo rond 700-800 na Christus. Het beïn-

vloedde onder meer het denken van de filosofen Ibn Sina (Avicenna) en Ibn Rushd (Averroës). Het was dan ook onder andere dankzij de islamitische wereld dat het denken van Plato weer terugkeerde naar West-Europa. Bijvoorbeeld via de Moren in Andalusië, Zuid-Spanje. En ook via het Byzantijnse Rijk, het huidige Turkije. Een van de personen die daar een belangrijke rol bij speelde was de Byzantijn Plethon, vernoemd naar Plato. Halverwege de 15e eeuw kwam hij naar Florence. Hij onderwees over Plato en hij stond aan de wieg van de renaissance⁽²⁾ samen met door hem geïnspireerde denkers als Pico della Mirandola en Marcilio Ficino, die Plato's werk vertaalde van het Grieks naar het Latijn.

Sinds de renaissance wordt Plato weer uitgebreid bestudeerd. Je ziet elementen van zijn filosofie terug in de hele westerse filosofie van de 17e, 18e en 19e eeuw, bijvoorbeeld bij verlichtingsdenkers als Kant en in het Duits idealisme bij filosofen als Leibniz, Schelling en Hegel.

Aan de Angelsaksische zijde vertaalde de Engelsman Thomas Taylor, ook wel *the Platonist* genoemd, rond het begin van de 19e eeuw veel dialogen van Plato en de neoplatonisten van het Grieks naar het Engels en voorzag deze van uitgebreid commentaar. Zijn werk beïnvloedde het transcendentalisme, een stroming van denken in Amerika, met denkers als Emerson, Thoreau en Walt Whitman. Zij bestudeerden met elkaar de vertalingen van Thomas Taylor. Zij ploegden zo min of meer de grond voor de komst van The Theosophical Society die door mevrouw H.P. Blavatsky in New York in 1875 gesticht werd, waarmee het denken van Plato opnieuw een impuls kreeg. Blavatsky plaatste Plato in een breder perspectief door de overeenkomst aan te tonen tussen Plato's denken en onder andere de Indiase en buddhistische filosofie en bewees dat ze een gemeenschappelijke oorsprong vinden in de Theosofia.

Deze wijsheid werd eeuwenlang alleen maar binnen Mysteriëscholen onderwezen, onder geheimhouding ter bescherming van zelfzuchtig misbruik van die kennis. Het is uit deze bron dat ook de grote wereldreligies en filosofieën zijn ontstaan door denkers als Krishna, Buddha, Pythagoras en Plato, die de opdracht hadden om meer of minder van deze wijsheid in de wereld te brengen, soms direct, soms versluierd in de vorm van metaforen, gelijkenissen of mythen.

Plato was dus zo'n boodschapper. Hij was een ingewijde in de Theosofia van het oude Griekenland, zoals Thales, Anaximenes en zeer waarschijnlijk ook Parmenides ingewijden waren.

Plato zelf schrijft daarover in zijn 7e brief:

Maar één ding kan ik zeggen over al deze schrijvers van toen en van straks die beweren dat ze verstand hebben van de dingen waaraan ik me wijd (...) Het is naar mijn overtuiging uitgesloten dat ze ook maar iets van het onderwerp weten. Ik heb er in elk geval nooit een boek over geschreven, en zal dat ook nooit doen.

Want anders dan andere vakken leent dit zich helemaal niet voor verwoording. Alleen door je diepgaand en dikwijls met de zaak bezig te houden, ontstaat deze kennis in je ziel, plotseling, zoals plotseling een licht door een overspringende vonk wordt ontstoken en zich daarna zelf voedt.⁽³⁾

Met andere woorden: Plato hield zich bezig met veel diepere dingen dan wat hij uiteindelijk op schrift heeft gesteld. Met de publicatie van *De Geheime Leer* in 1888 heeft mevrouw Blavatsky de drie proposities of grondstellingen van de Theosofia helder weergegeven, die te herkennen zijn in, en in feite de basis vormen van alle religies en grote filosofieën, en die essentieel zijn voor een goed begrip van het ENE bij Plato, Parmenides en de neoplatonisten.

Theosofische principes

De eerste grondstelling uit de Proloog van *De Geheime Leer* duidt op het principe van grenzenloosheid:

Een Alomtegenwoordig, Eeuwig, Grenzenloos en Onveranderlijk BEGINSEL waarover elke speculatie onmogelijk is, omdat het het menselijk begripsvermogen te boven gaat en door menselijke uitdrukkingen of vergelijkingen alleen kan worden verkleind (...) ondenkbaar en onuitsprekelijk.

- ... één absolute Realiteit die voorafgaat aan al het gemanifesteerd, beperkt zijn.
- Het is eerder 'Zijn-heid' in plaats van 'Zijn' en gaat alle denken en speculeren te boven.
- Het ABSOLUTE, (...) dat – zoals Hegel zegt – zowel het absolute Zijn als Niet-zijn is.⁽⁴⁾

Je zou dit kunnen zien als de meest moderne verwoording van het ENE. Het ontstijgt alle dualiteit. Blavatsky schrijft verder:

... zodra we in gedachten afstappen van deze (voor ons) absolute ontkenning (het grenzenloze beginsel), dan treedt er tweevoudigheid op in de tegenstelling van geest (...) en stof, subject en object.⁽⁵⁾

Geest en Stof zijn de twee Toestanden van het ENE, dat Geest noch Stof is (...)⁽⁶⁾

Om daar een voorstelling van te maken, kun je denken aan een oneindige piano. Als je dan moet zeggen wat hoge en lage tonen zijn, dan wordt direct duidelijk dat het volledig afhankelijk is van waar je staat. Bij de laagste die je ziet, kan je nog zoveel oneindig lagere tonen vinden en bij de hoogste die je kan aanwijzen ook nog zoveel oneindig hogere. Als je praat over oneindigheid, dan gaat het altijd boven alle paren van tegenstellingen uit. Het wordt meteen duidelijk dat alles wat wij hoog, laag, groot, klein, dik, dun, et cetera noemen, dat dat altijd relatief is. Dit idee van relativiteit komt ook terug in de derde grondstelling, die ook wel kan worden samengevat met 'zo boven, zo beneden':

De fundamentele gelijkheid van alle Zielen met de Universele Over-Ziel, die zelf een aspect is van de Onbekende Wortel; en de verplichte pelgrimstocht voor iedere Ziel – een vonk van eerstgenoemde – door de Cyclus van Incarnatie (of 'Noodzakelijkheid') in overeenstemming met de Cyclische en Karmische wet gedurende het hele tijdperk.⁽⁷⁾

Je ziet in het begin van deze stelling dat er drie niveaus aangeduid worden. Ten eerste wordt er gesproken over de Onbekende Wortel. Dat wijst op het grenzenloos BEGINSEL, soms ook wel de Wortelloze Wortel genoemd. Ten tweede wordt er gesproken van een Universele Over-Ziel. Ten derde over een Ziel. Met die Ziel met hoofdletter wordt ook wel het begrip pelgrim of de 'monade' bedoeld. Een 'vonk van eeuwigheid', die in essentie het grenzenloos BEGINSEL is. Dus:

1. Onbekende Wortel (grenzenloos BEGINSEL)
2. Universele Over-Ziel
3. Ziel (de monade, 'vonk van eeuwigheid')

Het grenzenloos BEGINSEL hebben we hierboven reeds besproken bij de eerste grondstelling.

Als we stilstaan bij het begrip Universele Over-Ziel, dan is dit een woord dat eerder gebruikt is door de transcendentalistische filosoof Ralph Waldo Emerson in zijn essay *The Over-Soul*. Hij schrijft:

... die Over-Ziel waarin ieders eigen wezen is bevat en tot één wordt met alle andere levens; (...)

We leven met tussenpozen, in verdeeldheid, in gedeelten,

in deeltjes. Ondertussen is er in de mens de ziel van het geheel; de wijze stilte; de universele schoonheid, waarmee elk gedeelte en deeltje evenzeer is verbonden; het eeuwig ENE.⁽⁸⁾

Hij beschrijft de Over-Ziel als een wezen waarin wij in deze wereld allemaal verbonden zijn. En we zijn (via dat wezen) elk ook weer verbonden met het ENE, dat alle dualiteit overstijgt.

Dan het begrip monade, dat kan worden beschreven als ondeelbare eenheid, een centrum of kern van bewustzijn, zonder afmeting, zonder plaats. Het is een woord dat al door de pythagoreeërs gebruikt werd en in de westerse filosofie onder andere bekend is geworden door de filosoof Leibniz.

Deze drie begrippen verhouden zich in een bepaalde hiërarchische zin tot elkaar. Dat betekent niet dat de een boven de ander staat, ze zijn in essentie fundamenteel gelijk. Zowel de Over-Ziel als de Ziel zijn in essentie gelijk aan het Grenzenloze. Je kan alleen stellen dat de een verder ontwikkeld is dan de ander. De Ziel ontwikkelt zich binnen de levenssfeer van de Over-Ziel, zoals de cellen in ons lichaam zich ontwikkelen binnen onze sfeer. Het zijn levende wezens waarvoor wij een soort Over-Ziel zijn.⁽⁹⁾

Met deze korte uitweiding over de meest moderne verwoording van de theosofische principes kunnen we nu de parallel trekken met de begrippen het ENE, het Ene en Enen of eenheden:

- Het ENE
Het ENE (met hoofdletters) is te zien als een synoniem voor het Grenzenloze. Tenminste, in sommige tradities, zoals die van de Griekse filosofen, komt de betekenis van het ENE het meest overeen met de eerste grondstelling. In de moderne theosofische literatuur kom je dit minder tegen. Gottfried de Purucker noemt het bezwaar dat het ENE te zien is als het begin van een telling of indeling, die eindig is. Het Grenzenloze kunnen wij volgens hem beter zien als “een nulpunt, met de betekenis van eindeloze en onbegrensde oneindigheid, zonder hoedanigheden, welke dan ook, die tot al het gemanifesteerde of beperkte behoren; en anderzijds heeft het de betekenis van de alomvattende, eindeloze, grenzenloze Volheid van het AL.”⁽¹⁰⁾
- Het Ene
Het Ene (met één hoofdletter) is te zien als de top of bron van een hiërarchie, de ‘Over-Ziel’, die op zichzelf bestaat uit een samenwerking van ‘lagere’ eenheden.
- Enen of eenheden
Elke hiërarchie van leven, van makrokosmos tot

mikrokosmos, van een sterrenstelsel tot een menselijk lichaam, bestaat uit zichzelf uit talloze Enen of eenheden, monaden of ‘vonken van eeuwigheid’. Elk van die eenheden is onderdeel van een hogere hiërarchie, het hogere Ene, maar is tegelijkertijd zelf ook weer de top van een lagere hiërarchie, en is daarvoor zelf het Ene.

Op het moment dat we de werken bestuderen van de oude Grieken, dienen we dus dit onderscheid in gedachten te houden, om zo goed mogelijk te interpreteren naar welk van deze betekenissen verwezen wordt. De oude Grieken maakten echter dit onderscheid niet of niet direct, en in hun werken verwijzen ze dus niet met een of meer hoofdletters naar een bepaalde betekenis van het Ene. Hierna gebruiken we de schrijfwijze ‘het Ene’ bij de vertalingen van hun schriften, en lichten we onze interpretatie toe, of laten deze over aan de lezer.

Het Griekse denken van de presocratici

We schreven reeds dat Plato niet op zichzelf stond, maar een schakel vormde in een hele traditie van filosofen, die, net als hij, ingewijden waren van de oude Mysteriesscholen. Als we teruggaan naar het oude Griekenland vanaf de 7e eeuw voor onze jaartelling, dan zien we dat een aantal essentiële levensvragen steeds een rol speelden bij de zogenaamde presocratische filosofen.

En een van de belangrijkste vragen voor hen was: ‘Wat is?’ Daarmee bedoelden ze: wat is de essentie van de werkelijkheid? Wat is het *ὄν* of *on*, het Griekse woord voor ‘zijn’ waar ook het woord ontologie van afgeleid is, een stroming in de filosofie die zich bezighoudt met de vraag: wat is de kern van het zijnde? Een aantal Griekse filosofen noemde dat ook wel de *ἀρχή* of *arche*: de oerstof of het oerbeginsel. Voor Socrates waren er hoofdzakelijk twee scholen die elk een andere benadering hadden bij het antwoord op de vraag ‘Wat is?’

De eerste is de zogenaamde Ionische school. Deze is vernoemd naar de regio Ionië, aan de zuidwestkust van Turkije. Daar lag ook de stad Milete en daarom wordt deze school ook wel de Miletische school genoemd. Daar kwam een aantal denkers vandaan, waaronder Thales van Milete, Anaximander en Anaximenes. Zij leefden zo tussen 625 en 550 voor Christus.

Er is van hen een aantal geschriften overgebleven waarin ze elk een antwoord geven op de vraag naar ‘Wat is?’ Daarbij richtten zij zich wat meer op de fysische kant. Zij keken naar ‘het zijnde’ in de zin van oerstof. De bouwstenen die de basis vormen voor al het leven, de materie. Zij zagen dat echter niet als ‘dode stof’, zoals dat in de hui-

dige populaire wetenschap nog wel eens gedacht wordt, maar als iets wat beziel is. Van Thales is bijvoorbeeld de uitspraak: “Alles is vol goden.” Tegelijkertijd noemde hij water als het beginsel van leven. Anaximander sprak over *apeiron* of grenzenloosheid, in de betekenis van de bron van waaruit alle materie zich manifesteerde. Anaximenes zei weer dat lucht het basisprincipe of oerelement vormde van alles. De overeenkomst in hun denken is dat ze wat meer gericht zijn op de uiterlijke, fysisch waarneembare wereld, het ‘veranderlijke’ of ‘wordende’.

De tweede school is de Eleatische school. Deze is vernoemd naar de stad Elea, die aan de westkust van Zuid-Italië lag. In die school traden onder anderen denkers als Xenophanes, Parmenides en Zeno op de voorgrond. Zij zagen het beginsel van leven meer als iets metafysisch, iets wat boven of voorbij de uiterlijke wereld bestond. Iets wat achter het zintuiglijk waarneembare lag en eigenlijk alleen maar te benaderen was via het denken. Een soort onveranderlijk ‘zijnde’ ten opzichte van het meer ‘veranderlijke wordende’ waar de Ionische school de nadruk op legde. Zij noemden ‘het Ene’ de basis van alles.

Je ziet hier dus, enigszins gechargeerd, twee benaderingen: enerzijds vanuit het Ene en anderzijds vanuit het Vele. Het Ene wat gekarakteriseerd wordt door iets onstoffelijks, de Geest, het Zijnde, de Leegte, het Goddelijke of de energiezijde en het Vele wat meer gekarakteriseerd wordt door de materie, het Wordende, de Volheid, de atomen (van het Griekse *a-tomos*, letterlijk: ondeelbaar) of de substantiezijde. Dat zijn dus twee antwoorden op de vraag ‘Wat is?’ We gaan zien hoe Plato deze twee benaderingen verenigt, maar eerst gaan we kijken naar de eerste filosoof die het Ene centraal stelde: Parmenides.

Het Ene volgens Parmenides

Wat we van Parmenides weten is slechts gebaseerd op één gedicht of leerdicht. Het is niet eens in zijn volledigheid bewaard gebleven, maar toch zijn er behoorlijk wat fragmenten van gevonden. Het is getiteld ‘Over de Natuur’. Heel kort gezegd is zijn boodschap daarin: ‘Wat is, is, en is noodzakelijkerwijs. Wat niet is, kan ook niet zijn.’ Dat kan een open deur of woordenspel lijken, maar het gaat hier niet over bepaalde uiterlijke verschijnselen, maar over het wezenlijke waar alles onderdeel van is, iets wat boven tijd, plaats en beweging uitstijgt.

Dat ‘zijn’ is te kennen via de *νοῦς* of *nous*, een Grieks woord waarmee het inzichtelijke, hogere denken, ons begripsvermogen of de intuïtie bedoeld wordt. Via dat inzichtelijke denken kan kennis over het Ene gevonden worden en op

basis van die kennis kunnen we onderscheid maken – volgens Parmenides – tussen waarheid en mening. Daarmee kunnen we onder andere realiseren dat alles wat is, is, en dus nooit niet kan zijn. Dat alles dan ook niet kan ontstaan, noch kan vergaan, en dat alles wat wij zien ontstaan of vergaan in zekere zin illusoir is.

We citeren uit ‘Over de Natuur’:

Als enige boodschap over de methode blijft dan over: dat het [het verwijst naar het Ene, E.B.] er is.

Langs deze weg staan zeer veel aanwijzingen dat wat er is, niet voortgebracht is, en niet vergankelijk is; dat het één geheel is, uit één stuk, niet te bewegen en zonder einde.

Het was niet en zal niet zijn, omdat het er nu is, helemaal tegelijk, één en samenhangend.⁽¹¹⁾

Parmenides spreekt over het uitgangspunt dat *het Ene is* en redeneert vervolgens wat daarvan de consequenties zijn. We zetten ze hieronder even op een rij, waarbij we tussen haakjes corresponderende termen hebben gezet die Blavatsky hanteert voor de eerste grondstelling:

- het is niet voortgebracht (*één absolute Realiteit die voortgaat aan al het gemanifesteerd, beperkt zijn*);
- het is niet vergankelijk (*eeuwig*);
- het is uit één geheel (*één absolute Realiteit*);
- het is niet te bewegen (*onveranderlijk*);
- het is zonder einde (*grenzenloos*);
- het was niet en zal niet zijn, omdat het er nu is, helemaal tegelijk (*eeuwig, alomtegenwoordig*);
- één en samenhangend (*één absolute Realiteit*).

Laten we een stap verdergaan en kijken wat Plato over het Ene zegt.

Het Ene volgens Plato's dialoog *Parmenides*

Plato spreekt vooral over het Ene in zijn dialoog *Parmenides* — genoemd naar de hiervoor genoemde Parmenides. Het is de meest mystieke en religieuze dialoog van Plato. Dat begint al met de setting.

De dialoog beschrijft een gesprek dat in Athene plaatsvindt tijdens de Panathenaia, een religieus festival — tenminste zo zet Plato dat neer. De dialoog speelt zich voornamelijk af tussen de jonge Socrates, de oude Parmenides en zijn leerling Zeno. Daarbij is ene Aristoteles een klankbord (niet de gelijknamige leerling van Plato, maar een figuur die later tot de Dertig Tirannen zou behoren) en is

Pythodorus een luisteraar. Deze vertelt later over deze dialoog aan Antiphon, de halfbroer van Plato en diens broers Glaucon en Adeimantus.

De verteller in de dialoog is echter een zekere Kephalus uit Clazomenae. Deze komt naar Athene en ontmoet de broers van Plato: Glaucon en Adeimantus. Hij is blij hen te zien omdat hij ook hun halfbroer Antiphon kent. Kephalus wil namelijk, mede namens de mensen uit zijn streek, meer horen over de dialoog tussen Parmenides, Zeno en Socrates. Glaucon en Adeimantus brengen hem naar Antiphon, die het verhaal, zoals hij het weer gehoord heeft van Pythodorus, vertelt aan Kephalus, die het weer vertelt aan ons als lezer.

Waarom zo ingewikkeld, kun je je afvragen. Maar er is niets toevallig bij Plato. Laten we beginnen bij Kephalus. Hij komt uit Clazomenae, dat een kustplaats is in het eerdergenoemde Ionië, en vertegenwoordigt de mensen uit zijn regio. Volgens de neoplatonist Proclus verwijst Plato hiermee naar het Ionische denken. Het staat voor het Vele, gericht op het materiële, op de uiterlijke natuur. Hij komt naar Athene om te horen over het denken van de Eleatische school. De school van Parmenides en Zeno, die staat voor het Ene, gericht op het geestelijke, op het innerlijke leven. Maar voor het oorspronkelijke gesprek tussen Socrates, Parmenides en Zeno waren de laatste twee ook naar Athene gekomen. In Athene komen beide denkwijzen dus bij elkaar. Plato verenigt in zijn denken dan ook beide perspectieven, die de uiteinden zijn van een en hetzelfde, twee aangezichten van het grenzenloze ENE.⁽¹²⁾ Als je verder kijkt naar de namen van de hoofdrolspelers, is het interessant dat Kephalus eigenlijk ‘hoofd’ betekent in het Grieks. Daarnaast betekent Antiphon: *anti-* of ‘tegen’ en *-phon* geluid, dus letterlijk iets wat geen geluid geeft. Oftewel stilte, de ‘stem van de stilte’ vrij vertaald. Die stem van die stilte wordt weer gevoed via Pythodorus, wat letterlijk betekent: ‘door de Pytho gegeven’. Nu is Python bekend als slang — een veelgebruikt symbool in de Oude Wijsheid voor Wijzen die een bepaalde kennis overbrachten naar mensen. Pytho was eveneens de oude naam voor het orakel van Delphi, waar ook de Pythia haar naam aan ontleende: de priesteres die in Delphi diende als orakel. Pythodorus staat dus voor het doorgeven van hogere wijsheid. Die wijsheid komt naar voren in het gesprek tussen Socrates, Zeno en Parmenides. Volgens Proclus staan deze drie voor een hogere drie-eenheid, waarvan Parmenides de top vormt die symbool staat voor het Ene. Plato brengt met deze hoofdrolspelers duidelijk een gelaagdheid aan. Hij suggereert ons dat het ‘hoofdelijke’ begrip

nog maar het laagste niveau is, maar dat je via een aantal trappen dieper kunt doordringen tot de kern, tot het Ene.

Twee delen

De dialoog *Parmenides* bestaat uit twee delen. Het eerste gaat over de ideeënleer. Vandaar dat deze dialoog ook gezien wordt als een van de latere dialogen, omdat er verwezen wordt naar de ideeënleer, die Plato in eerdere dialogen uiteen heeft gezet.

Daarbij is het interessant dat Socrates niet zijn gebruikelijke rol heeft. Hij is meestal de hoofdrolspeler in Plato's dialogen. Hij is de ondervrager, de man die probeert als een vroedvrouw de wijsheid bij zijn gesprekspartners geboren te laten worden. Maar in de *Parmenides* zijn de rollen omgedraaid. Socrates is hier de jonge hond, die op zijn beurt aan de tand gevoeld wordt door de oude Parmenides. In het eerste deel vuren Parmenides en Zeno de een na de andere vraag op Socrates af over die ideeënleer. Daaruit blijkt dat er nog wel wat haken en ogen zitten aan deze leer van Socrates (in feite onderwerpt Plato zichzelf hier aan kritisch onderzoek). Maar aan het eind van dit gesprek praat Parmenides hem wat moed in. Hij toont begrip dat Socrates er nog niet uitkomt gezien zijn leeftijd, en stelt dat hij ook nog niet de juiste methode van denken ontwikkeld heeft.

Dit maakt Socrates natuurlijk nieuwsgierig. Hij vraagt om een voorbeeld van deze methode van Parmenides. Het tweede deel van de dialoog is gewijd aan deze Eleatische methode. In dit deel praat Parmenides over het Ene met de eerdergenoemde Aristoteles, een nogal passieve gesprekspartner.

De Eleatische methode

De Eleatische methode van Parmenides laat ons via een heel strikte logica vanuit een bepaalde propositie of grondstelling, consequent doordenken: 1) wat gebeurt er als de stelling waar is, en 2) wat gebeurt er als de stelling niet waar is. In dit geval is de stelling: *het Ene is*.

Dat doordenken gaat via een aantal stappen. Als *het Ene is*, wat betekent dit dan voor:

1. het Ene in relatie tot zichzelf;
2. het Ene in relatie tot andere (het Vele, niet-Ene);
3. de andere (het Vele, niet-Ene) in relatie tot het Ene;
4. de andere (het Vele, niet-Ene) in relatie tot de andere (het Vele, niet-Ene).

En dat dus tweemaal: ervan uitgaande dat *het Ene is* en

ook ervan uitgaande dat *het Ene niet is*. Dan kom je dus in totaal op acht stellingen of hypothesen uit. Volgens de neoplatonist Proclus kun je vervolgens ook nog drie consequenties afwegen:

1. Wat gebeurt er?
2. Wat gebeurt er niet?
3. Wat gebeurt er en gebeurt er tegelijkertijd niet?

Dan heb je deze acht hypothesen, maal drie, is gelijk aan in totaal 24 hypothesen die je toepast, als je strikt deze hele methode langsloopt. In de *Parmenides* worden dus acht (volgens sommige neoplatonistische commentatoren negen) hypothesen behandeld. De eerste vier (of vijf) hypothesen die je kunt herkennen staan voor de eerste twaalf volgens Proclus, en de tweede set van vier hypothesen staan voor de overige twaalf hypothesen — dus in totaal komt in de dialoog de hele methode voorbij.

Het is behoorlijk abstract, dus laten we het illustreren met de eerste stelling die in die dialoog behandeld wordt. Die eerste stelling luidt: het Ene is. En de vraag is dan, wat betekent dat?

We zetten hieronder wat Parmenides in deze dialoog van Plato zegt, waarbij we wederom tussen haakjes en cursief de corresponderende termen hebben gezet van de eerste grondstelling uit *De Geheime Leer*:

Als *het Ene is*, is het:

‘niet het vele’ (...) ‘oneindig’ (...) ‘zonder uiterlijke vorm’ (...) (*grenzenloos*)

‘nergens’ (...) ‘nooit in dezelfde plaats’ (...) (*alomtegenwoordig*)

‘onbewogen’ (...) ‘heeft noch rust, noch stilstand’ (...) ‘niet identiek met zichzelf’ (...) ‘noch gelijkend noch niet-gelijkend’ (...) ‘noch gelijk noch ongelijk’ (...) (*onveranderlijk*)

‘heeft aan geen enkele tijd deel’ (...) (*eeuwig*)

‘bezit geen naam; er bestaat geen bepaling van, geen kennis, geen waarneming, geen mening’⁽¹³⁾ (*ondenkbaar en onuitsprekelijk*)

Dit is dus de eerste van die acht hypothesen van de Eleatische methode, waarbij het Ene in relatie tot zichzelf wordt beschreven. Vervolgens volgen er dus nog zeven (of acht, afhankelijk van de analyse), die in totaal voor 24 hypothesen staan.

Alle stellingen van de theologische wetenschap samengevat

Proclus beweert dat in al deze stellingen in feite de hele theologische wetenschap voorbijkomt. Het Ene betreft het onnoembare Beginsel dat ons allen verbindt en in al deze stellingen kunnen we bepaalde religieuze en filosofische stromingen herkennen van vroeger en nu.

Het voert te ver om hierop in te gaan, maar ook heden-daagse denkers vinden in de analyse van deze hypothesen in de *Parmenides* stromingen als het klassieke idealistische denken terug, het stoïcisme en het nihilisme.⁽¹⁴⁾

Denk bij dit laatste bijvoorbeeld aan de stelling als *het Ene niet is* en we dus alleen maar uitgaan van het Vele, bijvoorbeeld alle verschijnselen die we om ons heen waarnemen. Als het Ene niet is, betekent dit dat al deze verschijnselen ook niet met elkaar verbonden zijn. Dan kom je ook op een aantal postmoderne opvattingen uit, zoals het idee dat ieder zijn eigen waarheid heeft, en er geen grotere werkelijkheid is die we allemaal delen.

Boven tegenstellingen uit

Nu is het frappante dat al deze hypothesen aan bod komen in de *Parmenides*, maar dat er geen enkele is die tot een conclusie leidt zonder enige tegenstelling. Hoewel dat bij de laatste vier hypothesen – als *het Ene niet is* – wel tot de meest absurde gevolgen leidt, en ze dus al snel worden afgeserveerd.

Om dit te illustreren volgen hieronder de laatste zinnen uit de dialoog, waarbij we Parmenides – of eigenlijk Plato bij monde van Parmenides – citeren:

Laat dit dan door ons gesteld worden, en dit ook: of *het Ene is* of *niet-is*, het lijkt erop dat het Ene en de andere dingen [het Vele, E.B.], in relatie tot zichzelf en tot elkaar, volstrekt zijn en niet-zijn, schijnen te zijn en niet te zijn. (Aristoteles:) - Helemaal waar.⁽¹⁵⁾ [cursivering: E.B.]

Het is interessant om na te denken, waarom dit allemaal zo paradoxaal is? Wat is het doel dat Plato hiermee heeft? Is de dialoog alleen maar een soort oefening in redeneren, in dialectiek? Of heeft hij meer te zeggen?

Als je kijkt naar hoe er over het ENE geschreven wordt, dan zien we dat dat vaak met allerlei tegenstellingen uitgedrukt wordt, want het is ondenkbaar en onuitsprekelijk. Zoals dat ook in andere tradities terugkomt. Denk bijvoorbeeld aan de eerste zin uit de *Tao Te King* van Lao-Tse: “de Tao die genoemd kan worden, is niet de ware Tao”. We zagen

hiervoor ook al de omschrijving van Blavatsky dat het eerder “Zijn-heid” in plaats van “Zijn” is, dat bovendien “zowel (...) Zijn als Niet-zijn is”.

Ook de methode in Plato's *Parmenides* dwingt ons om boven het intellectuele uit te stijgen, om de achterliggende boodschap achter de tegenstellingen te begrijpen en niet het zomaar te geloven, zoals de gesprekspartner Aristoteles lijkt te doen.

Juist door te pogen deze redeneringen te volgen, maken we onze ‘nous’, het hogere inzicht wakker, het begripsvermogen, de intuïtie om een beeld te krijgen van het Ene. Plato zei het zelf in die brief die we hiervoor aanhaalden: alleen door je diepgaand met die kennis bezig te houden, ontstaat die kennis in je ziel, plotseling als een soort van licht dat ontstoken wordt.

In een andere brief aan zijn leerlingen vult hij aan dat hij het Ene ook slechts versluierd heeft beschreven in zijn werk:

Je zegt, dat ik in mijn eerdere gesprek met jou onvoldoende de aard van het Eerste [het Ene – E.B.] heb toegelicht.

Ik sprak bewust geheimzinnig, voor het geval dat het tablet per ongeluk, via de zee of het land, bij een persoon terecht zou komen, die, zonder kennis vooraf over het onderwerp, niet de inhoud ervan zou kunnen begrijpen.⁽¹⁶⁾

Hij beschrijft het bewust geheimzinnig, om te voorkomen dat de idee van het Ene niet degenereert. Dat het bijvoorbeeld toch nog een bepaalde vorm zou krijgen. En je kunt in de geschiedenis zien waar dat idee toe kan leiden: strijd tussen groepen die het Ene verpersoonlijken tot hun eigen ware god en elkaar gaan bestrijden. Terwijl het eigenlijk gaat om dat Ene wat ondenkbaar is, onuitsprekelijk is, alomtegenwoordig, eeuwig, grenzenloos en onvergankelijk is.

De betekenis van het Ene voor onszelf

Wat betekent dit alles nu? Dat is eigenlijk waar de methode in de *Parmenides* ons ook toe uitnodigt: te overdenken wat de consequenties zijn van het Ene als uitgangspunt. Uitgaande van de derde grondstelling ‘zo boven, zo beneden’ zijn we ook vanuit ons stadium in staat om dat Ene steeds meer te kennen. Temeer, omdat we in essentie dat Ene zijn. Proclus verwoordde dit als volgt:

Zoals de bomen uiteindelijk met hun uiteinden zijn geworteld in de aarde, en hierdoor in elk deel aards zijn, op dezelfde wijze zijn de goddelijke naturen [lees: onze eigen goddelijke naturen, E.B.] via hun toppen geworteld in het

Ene, en elk is een eenheid en één, door zijn eenheid met het Ene.⁽¹⁷⁾

Omdat we dat Ene in essentie zijn, zijn we in staat om dat in het hier en nu te leren kennen, te ervaren en uiteindelijk ook uit te drukken. Maar hoe doen we dat?

De neoplatonist Plotinus, die zelf een aantal van dat soort mystieke ervaringen in zijn leven had, waarbij hij een vorm van eenwording bereikte, geeft ons een aanwijzing:

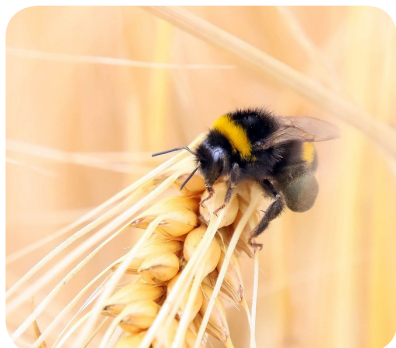
Ons denken kan het Ene niet bevatten, zolang welk ander beeld dan ook actief blijft in de ziel.

Daarom moet je je ziel bevrijden van alle uiterlijke zaken en volledig keren in jezelf, met geen enkele neiging tot wat daarbuiten ligt. En je denken ontdoen van ideale vormen, zoals voorheen van zintuiglijke objecten, en zelfs jezelf vergeten, en zo in het zicht van het Ene komen.⁽¹⁸⁾

Referenties

1. A.N. Whitehead, *Process and Reality: An Essay in Cosmology*. (1929) Pt. II, ch. 1, sec. 1. via https://en.wikiquote.org/wiki/Alfred_North_Whitehead.
2. Barend Voorham, ‘De renaissance van de klassieke wijsheid. De impuls van Florence.’ Artikel in *Lucifer* 2009, oktober 2009, nummer 5, blz. 68-71.
Henk Bezemer, ‘Plethon, Cosimo de’ Medici en Ficino. Voorrekkers van de renaissance.’ Artikel in *Lucifer* 2009, december 2009, nummer 6, blz. 101-106.
3. Plato, *Brieven*, VII, 341c.
4. H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer*. 2 delen. Theosophical University Press, Pasadena 1988, deel 1, blz. 43-45, voetnoot (Engelse pag. 16, fn.).
5. Zie ref. 4, blz. 45 (blz 15, orig. Engelse editie).
6. Zie ref. 4, blz. 285 (blz. 258, orig. Engelse editie).
7. Zie ref. 4, blz. 47, (blz 17, orig. Engelse editie).
8. Ralph Waldo Emerson, *De Over-Ziel*. De Theosofische Uitgever, 1904.
9. Zie ook: Erwin Bomas, ‘Samenwerken: groeien in eenheid.’ Artikel in *Lucifer*, oktober 2020, nummer 5, blz 159-164.
10. G. de Purucker, *Grondslagen der Esoterische Wijsbegeerte*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1994, blz. 222 (blz. 180, orig. Engelse editie).
11. Parmenides, *Over de Natuur*, vers 8.
12. Thomas Taylor, *The Works of Plato, Vol. III*. The Prometheus Trust, 2007, blz. 79.
13. Plato, *Parmenides* 137c-141.
14. <https://cadelllast.com/2020/01/15/platos-parmenides-theory-of-forms/>.
15. Plato, *Parmenides*, 166b.
16. Plato, *Brieven*, II, 312e.
17. Proclus, *Commentary on Plato's Parmenides*, aangehaald door Thomas Taylor, *Iamblichus' Life of Pythagoras*, blz. 163. The Prometheus Trust, 2006.
18. Plotinus, *Enneaden*, VI.9.7.

Is er een verband tussen Venus en de bijen?

Kerngedachten

» De oorsprong van de bijen gaat terug tot de periode waarin de vroege mensheid werd onderwezen in – onder meer – de landbouw.

» De bijen drukken het eenheidsaspect uit van dierlijk intellect.

» De bijen zijn niet ‘geïmporteerd’ van Venus. Alle wezens die in de levenssfeer van onze planeet Aarde evolueren, behoren tot de Aarde, in zijn huidige en vorige levenscyclus.

» Toch kunnen de bijen (en tarwe) zuivere voorbeelden zijn van het *Venus-aspect* van de Aarde. Wij mensen kunnen dat ook worden! En achter de nu bekendgemaakte feiten liggen vermoedelijk meerdere, diepere waarheden.

Binnen de theosofische beweging zijn er verschillende misverstanden ontstaan over de herkomst van bijen. Sommige bestudeerders van de Theosofie meenden dat de bijen afkomstig waren van de planeet Venus. Zij baseerden dat idee op hun interpretatie van enkele versluierde hints van H.P. Blavatsky en W.Q. Judge.

Is dit waar of niet? Is er een verband tussen Venus en de bijen? En zo ja, van welke aard? Een fascinerend onderwerp, waarover we iets meer duidelijkheid proberen te geven. Dit artikel staat op zichzelf, maar kan ook gezien worden als een aanvulling op twee artikelen die we eerder over de bijen publiceerden.⁽¹⁾

In dit artikel halen we meerdere citaten van theosofische leraren aan. Deze citaten geven de lezer de kans zelf na te denken over hun betekenis. Ze zijn vooral bedoeld als aansporing om zelf de betreffende boeken ter hand te nemen en de citaten in hun context te bestuderen. Want dan kun je meer begrip over dit onderwerp opbouwen.

De oorsprong van bijen en tarwe

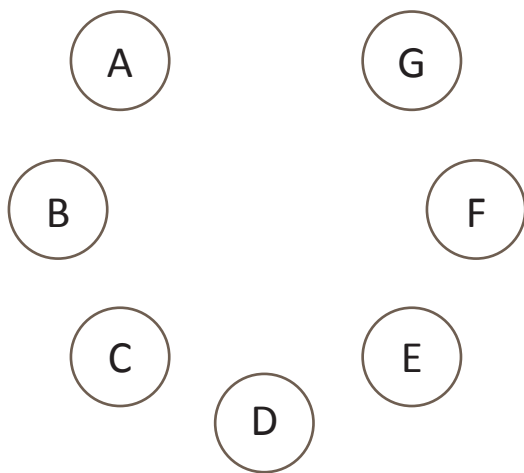
We beginnen met een citaat van W.Q. Judge uit zijn boek *De Oceaan der Theosofie*:

We kunnen terloops nog opmerken, dat noch de bij noch tarwe hun oorspronkelijke differentiatie in deze keten van bollen kunnen hebben doorgemaakt, maar dat deze teweeggebracht en voltooid moeten

zijn in een andere keten, vanwaar ze werden overgebracht naar deze.

Waarom dit zo zou moeten zijn, laat ik op dit moment over aan ieder om zelf over na te denken.⁽²⁾

In onze literatuur verwijst een ‘keten van Bollen’ naar een compleet belichaamd planetair wezen, met al zijn niveaus van bewustzijn en materie. Zoals de mens bestaat uit goddelijke, spirituele, mentale, psychische, astrale en fysieke delen, zo geldt dat naar analogie ook voor een planetair bewustzijn. Dat drukt zich ook uit in een reeks of ‘keten’ van brandpunten, en elk brandpunt vormt een leefsfeer met in het centrum een Bol. Afhankelijk van het evolutionaire niveau van zo’n brandpunt, is zo’n Bol meer of minder etherisch, meer of minder stoffelijk (zie de bijgaande schematische voorstelling).

Een schematische weergave van de zeven bollen van een planeetketen. De bollen A en G zijn centra met een goddelijk-spiritueel karakter, bollen B en F manifesteren vooral de mentale vermogens van de keten, C en E vooral de vormende vermogens en bol D, de meest materiële van de keten, de fysieke vermogens. Wij mensen leven en evolueren momenteel op bol D van onze aardketen.

Bedenk daarbij, dat de verschillende Bollen elkaar doordringen, dus ongeveer dezelfde positie innemen. De sfeer waarin wij nu leven is de meest stoffelijke Bol van de planeet Aarde, in het schema weergegeven met Bol D. Er zijn dus nog zes (en volgens een meer esoterische visie zelfs elf) andere Bollen die etherischer zijn dan de onze. Tezamen vormen die zeven (of twaalf) Bollen de hele planeetketen. Aan de top ervan staat het cosmische wezen dat de gehele keten leidt en inspireert.

Het citaat van W.Q. Judge is duidelijk een hint naar theosofische leringen die hij niet geheel mocht uitleggen. Hij geeft daarom een aanwijzing en stimuleert daarmee de lezer: gebruik zelf de principes van de Theosofie om te trachten het te begrijpen!

De bijen en tarwe hebben blijkbaar zo'n karakter, dat hun oorspronkelijke differentiatie niet kon zijn gebeurd op onze huidige planetaire keten. En met 'differentiatie' bedoelen we in de Theosofie hun soort-specifieke ontwikkeling vanuit de worteltypes van het dieren- en plantenrijk (zie heel hoofdstuk 15 van *De Oceaan der Theosofie*). De opmerking van W.Q. Judge laat veel mogelijkheden open. Is deze 'andere keten' de vorige belichaming van planeetwezen Aarde (waarvan de maan het dode overblijfsel is)? Of duidt hij op een andere planeet in ons Zonnestelsel? W.Q. Judge zegt er niets over.

De introductie van de landbouw aan de vroege mensheid

Hieronder vermelden we enkele passages die H.P. Blavatsky

in *De Geheime Leer* wijdde aan tarwe en de oorsprong van de landbouw — en vergeet daarbij niet dat W.Q. Judge de bijen en tarwe in één adem heeft genoemd. Bijen en tarwe hebben dus een gemeenschappelijke oorsprong, en wat we te weten komen over tarwe, kan mogelijk ook betrekking hebben op de bijen. En omgekeerd.

H.P. Blavatsky spreekt over de periode in onze menselijke ontwikkeling waarin het denkvermogen van de meerderheid van de mensen wakker werd geschud dankzij de stimulansen van wezens die een stap verder waren op het pad van de evolutie dan de mens zelf.

Deze wezens worden in de onderstaande citaten 'Kabiri' of 'Titanen' genoemd:

Zo zegt men dat de Kabiri zijn verschenen als weldoeners van de mensen, en als zodanig leefden ze eeuwenlang in de herinnering van de volkeren voort. Aan hen — de Kabiri of Titanen — wordt de uitvinding toegeschreven van de letters (het Devanāgarī, of het alfabet en de taal van de goden), van wetten en wetgeving, van de bouwkunst en van de verschillende soorten zogenoemde magie, en van het gebruik van planten voor medische doeleinden. (...) Aan de Kabiri wordt de openbaring toegeschreven van die grote zegen, de landbouw, door het voortbrengen van graan of tarwe.⁽³⁾

Deze Kabiri worden in het Sanskrit 'Mānasaputra's', 'Zonen van het Denkvermogen', genoemd. In de begintijd van de denkende mensheid legden zij de grondslag voor al onze latere beschavingen: onze religie, filosofie, wetenschap, kunst, bestuur, onze technieken. En over de landbouw schrijft H.P. Blavatsky:

"Vruchten en graan, tot die tijd op Aarde onbekend, werden door de 'Heren van Wijsheid' voor het welzijn van diegenen over wie zij regeerden, uit andere loka's (sferen) hierheen gebracht ..." zeggen de Toelichtingen.⁽⁴⁾

Koppel dit citaat aan de volgende informatie van H.P. Blavatsky:

Maar als men beweert [door sommige wetenschappers in haar tijd; red.] dat er geen aan de aarde onbekende granen en vruchten zijn, dan herinneren we de lezer eraan dat tarwe nooit in het wild is aangetroffen: het is geen product van de aarde. Van alle andere granen zijn de oorspronkelijke vormen in de wilde grassoorten gevonden, maar tarwe heeft tot nu toe weerstand geboden aan de pogingen van de plantkundigen om de oorsprong ervan op te sporen.⁽⁵⁾

De wetenschappers spreken nu, anders dan in de tijd van H.P. Blavatsky, wel over het bestaan van wilde tarwe (zie 'wheat', Engelse Wikipedia). Om zo'n feit te kunnen plaatsen, is het goed te beseffen dat de moderne onderzoekers spreken over vondsten van tarwetypen van slechts enkele duizenden jaren oud. Vergelijk dat met de periode waarover H.P. Blavatsky spreekt (de oorsprong van tarwe): die periode was vele miljoenen jaren geleden. Ondertussen heeft tarwe ongetwijfeld een lang ontwikkelingsproces ondergaan en zijn er naast gecultiveerde varianten wellicht ook allerlei verwilderde varianten ontstaan.

Uit al deze passages kunnen we afleiden dat het tarwebewustzijn (en het bijenbewustzijn) een periode van evolutie heeft doorgemaakt in andere loka's of werelden, en dat deze wezens een bepaalde karakteristiek hebben ontplooid die zeer bruikbaar is voor onze Bol D van de Aarde. Kunnen we het zonder tarwe stellen? Kunnen we de bijen missen, die zorgen voor de bestuiving van talloze gewassen? Dit is een actuele vraag, nu de bijen het de laatste jaren bijzonder slecht doen.

Wat is dan de karakteristiek die zij ontwikkeld hebben?

De karakteristiek van bijen

De karakteristieken van tarwe zijn voor ons niet eenvoudig aan te duiden. We hebben niet genoeg inzicht in het planten-bewustzijn dat de tarwearen bezielt. Over de bijen kunnen we veel meer zeggen. Het artikel 'Het bijenvolk, een ware gemeenschap' (zie ref. 1) geeft ons hierover een aantal prachtige aanwijzingen.

Een bijenkolonie laat in al haar doen en laten zien dat ze als een eenheid functioneert. Alle bijen werken samen 'als

de vingers van een hand'. Wat hun rol ook is, ze werken ondergeschikt aan het geheel. Het centrale punt is de koningin: haar invloedssfeer is bepalend voor de hele kolonie.

Het handelen van de bijen getuigt ook van een sterk ontwikkelde dierlijke intelligentie: hun taal, de manier waarop een bijenzwerm een geschikte nieuwe plek vindt om een nest te bouwen, de mathematische precisie van hun raten, de manier waarop ze reageren op onverwachte moeilijkheden.

Bovendien zien we dat ze zelden andere organismen doden: ze voeden zich met de nectar en het stuifmeel dat planten aanbieden, en spelen een cruciale rol als bestuivers. Ze doden dus geen planten. Toch doden ze soms dieren: arbeiders zullen hun angel gebruiken als hun kolonie wordt aangevallen. Het is ook algemeen bekend dat als tijdens de loop van het seizoen de taak van de mannelijke bijen, de darren, is voltooid, deze darren uit de korf worden verwijderd (wat leidt tot hun dood) en als ze proberen toch in de korf te blijven, worden ze gedood.

Welke karakteristieken hebben de bijen? Dominant is wat we 'het eenheidsaspect van het intellect' kunnen noemen: dierlijk intellect dat geleid wordt door het principe van eenheid.

Nu is een van de 'lagen' of bewustzijnssferen van onze planeet Aarde de sfeer die we 'hogere manas' of het 'eenheidsdenken' kunnen noemen. Net als alle andere sferen, doordringt deze de hele Aarde. Elk aards wezen dat in zichzelf ditzelfde karakter, deze zelfde 'golfengete' heeft ontwikkeld, zal resoneren met deze sfeer en zal daardoor als hogere-manas-brandpunt werken voor alle wezens binnen zijn eigen invloedskring.

We kunnen daaruit afleiden dat de bijen deze pioniersrol binnen hun rijk, het dierenrijk, vervullen. En misschien – naar analogie – heeft tarwe die rol binnen het plantenrijk. De bijen zijn dus de inspirators van andere, minder ver ontwikkelde diergroepen, in ieder geval de insecten. Deze lagere dieren worden door de invloed van bijen gestimuleerd om soortgelijke eigenschappen in zichzelf te ontwikkelen. En tarwe is wellicht een pionier binnen zijn natuurrijk.

Maar ook hebben we twee voorbeelden genoemd waarin de bijen geen harmonieuze interactie hebben met andere wezens: ze doden vijanden en darren: een stukje onvolmaaktheid dat laat zien dat de bijen nog niet klaar zijn met leren — zoals geldt voor alle dieren in de huidige evolutiefase. Bedenk ook dat alle dieren, waaronder de bijen, niet alleen leven binnen de genoemde 'hogere-

denken-sfeer', maar ook binnen de 'lagere-denken-sfeer'. Die laatstgenoemde sfeer wordt gevormd door de ik-gerichte, strijdlustige gedachten van de huidige mens. Die gedachten beïnvloeden niet alleen de medemens, maar ook de dieren van de planeet — voor zover die dieren daarvoor gevoelig zijn. Als de bijen daar niet honderd procent boven staan, zullen ook zij iets van disharmonie in hun gedrag laten zien.

Meer leringen over de oorsprong van bijen en tarwe

Waar komen bijen en tarwe vandaan? Dit is wat Gottfried de Purucker (in het onderstaande citaat aangeduid als 'het Uiterlijk Hoofd') zegt in een passage uit zijn tot nu toe ongepubliceerde dialogen:

De Secretaris: "In *De Oceaan der Theosofie* (...) wordt ons verteld dat de bijen en tarwe uit een andere keten van bollen zijn overgebracht. Was dit de maanketen?"

Het Uiterlijk Hoofd: "Ja; niet alleen de bij en het tarwe, maar alles op aarde, inclusief de mens. Ik bedoel niet de mensen in hun huidige staat; maar de Monadische Essenties van de mensen, dieren, planten, mineralen, en van de elementarijken — zij kwamen allemaal van de Maan-Keten. Niets kan naar de aarde komen tenzij het hier thuishoort en niets is ooit naar de aarde gekomen tenzij het hier thuishoort. Anders zou er geen aantrekkingskracht kunnen zijn. We hebben mensen horen zeggen dat tarwe van een andere planeet van het zonnestelsel zou zijn gekomen. Dat is een zeer misleidende gedachte. Ook is wel gezegd dat het hierheen gebracht werd dankzij een of andere oude vorm van magie, of iets dergelijks, en die bewering is niet helemaal waar. Deze meningen zijn gebaseerd op een misverstand over een terloopse opmerking van H.P.B.; en een soortgelijke opmerking kan worden gemaakt met betrekking tot de bij. Ik voeg bij wijze van toelichting toe, Gezellen, dat wat dit betreft de bij en de tarwe in een aantal opzichten bijzonder interessant zijn. Volgende vraag, alstublieft."

G. de Purucker neemt dus een misverstand weg dat in het denken van een aantal bestudeerders was ontstaan. Zij suggereerden dat de bijen en tarwe in vorige evolutieperiodes deel uitmaakten van Venus, van de planetaire hiërarchie die zich nu manifesteert als de planeet Venus. Ze zouden dus binnen die Venus-sfeer zijn geëvolueerd, totdat ze om een of andere reden 'overstapten' naar de planeet Aarde. Dit is niet het geval, zegt G. de Purucker.

De bijen en tarwe behoorden en behoren tot onze Aarde: nu, in het verleden, en in de toekomst. De bijen en tarwe kwamen van de 'Maanketen', de vorige belichaming van het planeetwezen Aarde. En in dit opzicht is er geen verschil met alle andere wezens die tot onze planeet behoren, inclusief onszelf.

Daarom zijn de bijen en tarwe niet afkomstig van Venus, het zijn geen 'overstappers'. Tegelijk merkt G. de Purucker op, in lijn met de hints van H.P. Blavatsky en W.Q. Judge, dat er veel meer te zeggen is over hun evolutie. En ook hij laat het aan ons begripsvermogen over om de theosofische leringen op deze vragen toe te passen.

Is er een relatie tussen Venus en de bijen?

We eindigen dit artikel met de vraag: is er toch een zekere relatie tussen de planeet Venus en de bijen, en tarwe, en met ons mensen?

H.P. Blavatsky associeert de invloed van de planeet Venus op ons met het Hogere Denken, met de Menselijke, Reïncarnerende Ziel.⁽⁶⁾ De oude Grieken noemden Venus 'Phosphoros', de 'Licht-brenger', in zijn gedaante als ochtendster en 'Hesperos' als avondster. De Romeinen vertaalden het Griekse woord als 'Lucifer', de Licht-brenger die de opkomst van de Zon voorbereidt — de welbewust gekozen naam van het tijdschrift van H.P. Blavatsky en van ons huidige tijdschrift.

Als geheel gezien, is het Zonnestelsel één groot organisme, een levende eenheid, een intensieve samenwerking. Elk kosmisch wezen daarin ondersteunt elk ander kosmisch wezen, net zoals ook de organen in ons lichaam het geheel en elkaar ondersteunen.

Tijdens zijn geboorte en ontwikkeling wordt onze planeet Aarde in het bijzonder geleid door zeven andere planeetwezens, die daarom de zeven 'Heilige Planeten' worden genoemd. Eén ervan is Venus. Deze zeven planeetwezens zorgen, door de invloed die zij uitstralen, voor de stimulansen die de sluimerende, inherente vermogens van alle aardse wezens wakker roepen. Deze zeven Heilige Planeten zijn, tezamen met de leidende Zon, de cosmische familie waarin de Aarde met al zijn wezens opgroeit. Elke Heilige Planeet activeert een ander aspect van ons bewustzijn. Het Venuswezen activeert ons Hogere Denken, het Venus-aspect van ons bewustzijn, voor zover we in staat zijn daarmee te resoneren.

In de woorden van G. de Purucker (uit zijn ongepubliceerde dialogen):

Elke planeet van ons zonnestelsel heeft zijn eigen individuele

bijdrage geleverd aan de vorming van een mens, en ook aan de vorming van onze Aarde. We zijn alle met elkaar verbonden, alle met elkaar vervlochten, met vitale banden en met bewustzijnsbanden. We zijn zeer wonderlijk en mysterieus opgebouwd. Nergens in het Universum is er sprake van afgescheidenheid. Het is ‘de grote ketterij’ om zo te denken. We zijn het in deze leer eens met de Buddhisten.

Je zou het zo kunnen zeggen: ieder mens die vanuit zijn inzichtelijk, onbaatzuchtig denken handelt, drukt het Venus-aspect van planeet Aarde uit: het verlichte denken. In hun leven zijn ze ‘Lucifers’, bringers van licht voor iedereen om hen heen. Naar analogie kunnen we zeggen dat de bijen en tarwe hetzelfde doen binnen hún natuurrijken, hoewel er hier natuurlijk geen sprake is van zelfbewust denken. Maar zelfs in het dieren- en plantenrijk worden er kwaliteiten ontwikkeld die analoog zijn aan het hogere denken in de mens: intelligentie die in harmonie is met alle andere wezens.

Dus, om terug te komen op de hoofdvraag van dit artikel: Is er een relatie tussen de planeet Venus en de bijen? Ja, die is er. Bijen transformeren de invloed van de hogere denksfeer van de Aarde naar andere dieren. Zij drukken dus het Venus-aspect van de planeet Aarde uit. Zij kunnen, als we naar het cosmische plaatje kijken, gezien worden als de doorgevers van de Venus-invloed in ons Zonnestelsel. Hetzelfde geldt voor tarwe.

Wat betekent dit voor onszelf?

Wij mensen kunnen dagelijks onze inspiraties en visies

putten uit de hogere mentale sfeer. Dat doen we door ons denken te richten op het welzijn van anderen, door rechtvaardig en begripvol te leven, kortom, door ons denken te doordrenken met een besef van eenheid, met een besef van onze verbondenheid met al wat leeft. Elke keer dat we dit te doen, resoneren we onmiddellijk met die hogere denksfeer. We zijn dan vertegenwoordigers ervan, we zijn ‘menselijke bijen’ in de mystieke betekenis van die uitdrukking. Inspirerende informatie daarover kunt u vinden in het eerste artikel in onze serie over de bijen.

Referenties

1. B. Peeters, ‘Het bijenvolk – deel 1, een ware gemeenschap.’ (Over de biologie van de bij.) Artikel in *Lucifer*, jaargang 26, nummer 6, december 2004, blz 109-114; B. Peeters, ‘Het bijenvolk – deel 2.’ (Over de symboliek van de bij.) Artikel in *Lucifer*, jaargang 27, februari 2005, nummer 1, blz 11-15. Beide artikelen kunnen worden opgevraagd bij het redactiesecretariaat.
2. Door auteur vertaald uit: W.Q. Judge, *The Ocean of Theosophy*, blz 133 orig. Engelse editie.
3. H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer*, deel 2. Theosophical University Press Agency, Den Haag 1988, blz. 410-411 (blz. 364 orig. Engelse editie).
4. Zie ref. 3, deel 2, blz. 421 (blz. 373 orig. Engelse editie).
5. Zie ref. 3, deel 2, blz. 422 (blz. 373-374 orig. Engelse editie).
6. H.P. Blavatsky, ‘Diagram II tussen pagina 532 en 533’. Opgenomen in *H.P. Blavatsky Collected Writings*. 15 delen, deel 12, diagram II tussen pagina 532 en 533. Veel meer leringen over de planeten en hun ontwikkeling en karakteristieken worden gegeven door G. de Purucker in *Esoteric Teachings* deel 7, *The doctrine of the spheres*. I.S.I.S. Foundation, Den Haag 2015, blz. 87-105.

De bedoeling van doelen

Swabhāva: echte doelen komen van binnenuit

Het leven zit er vol mee: doelen. Er zijn doelen op school, doelen op je werk, doelen van de overheid, 'Sustainable Development Goals' van de Verenigde Naties en doelen in het leven. Je kunt je hele leven bezig zijn om doelen na te streven. Maar is dat wel de bedoeling? En zijn al die doelen nu verschillend? Wat zijn doelen eigenlijk en wat is de bedoeling van doelen? Een theosofische analyse.

Wat zegt de Theosofie over de bedoeling?

Kerngedachten

- » Alles in de natuur heeft een bedoeling. In theosofische termen spreken we dan van Swabhāva. Uiteindelijk is de bedoeling van alles om bij te dragen aan het geheel.
- » Als we de bedoeling van iets of iemand niet zien of erkennen, zijn we geneigd onze eigen doelen op te dringen.
- » Door onwetendheid over de bedoeling gaan mensen middelen voor doelen houden.
- » Doelen kunnen helpen om je leven richting te geven, mits ze verenigend werken en je ze kunt verinnerlijken.
- » Je moet niet naar je doelen streven, je moet ze leven.

Eenheid in verscheidenheid

De Theosofia kent op hoofdlijnen drie basisgedachten: grenzenloosheid, cycliciteit en de fundamentele gelijkheid van al het leven. De conclusies hiervan zijn verstrekkend. Ze verklaren niet alleen, maar zijn ook richtinggevend. Zoals de conclusie dat al het leven in essentie één is. Alles is onlosmakelijk met elkaar verbonden. Elk wezen heeft dezelfde grenzenloze potentie. Alles leeft. En elk wezen leert steeds meer van die eenheid te beseffen in nauwe samenwerking met alle andere wezens.

Een andere conclusie is dat er eenheid in verscheidenheid bestaat. Dat houdt in dat elk wezen een zekere bedoeling heeft, in relatie tot het geheel. Elk wezen bezit een unieke karakteristiek om het geheel te ondersteunen. Hij is een 'noodzakelijke entiteit', maar slechts voor zover hij dienend is aan het geheel, om Katherine Tingley te parafraseren.⁽¹⁾

De natuur geladen met bedoelingen

Volgens de Theosofia is de natuur geladen met bedoelingen. Er is niets dat zonder bedoeling is. Alles leeft en draagt bij aan al het andere. Zoals elke cel in ons lichaam zijn functie heeft, zo geldt dat ook voor elk natuurlijk op aarde of voor elke planeet als een van de organen in ons zonnestelsel. Zo beneden, zo boven. Zo boven, zo beneden. Die bedoeling of functie is niet iets dat van tevoren is bepaald of omschreven, maar iets dat innerlijk in het diepste Zelf van elk wezen besloten ligt en waar het continu vorm aan geeft.

Swabhāva: de natuurlijke 'bedoeling' van elk wezen

Hierbij kunnen we specifiek verwijzen naar de theosofische leer van Swabhāva. Dit is een Sanskrit-woord dat vertaald kan worden met 'zelfwording'. Het heeft twee betekenissen.

De eerste is zelfwording of zelf-voortbrenging. Dat betekent dat we niet door iets buiten onszelf zijn voortgebracht op een toevallige mechanische wijze of door schepping van een god of goden. We ontwikkelen onszelf van binnenuit, op basis van de innerlijke kracht en wil die in onszelf aanwezig is.

De tweede betekenis is: dat elk wezen wordt wat het in zijn eigen hogere geestelijke natuur is. Dit verwijst naar een bepaalde unieke karakteristiek of een 'wezenskenmerk'. Een roos wordt een roos en geen distel of tulp. Zijn Swabhāva brengt voort wat hij zelf is, zijn essentiële innerlijke aard of kenmerk.

Deze unieke karakteristiek of bedoeling is niet louter iets individueels dat losstaat van al het andere leven. De bedoeling komt juist tot uiting in relatie tot het geheel. In het oude India werd gesproken van het begrip Dharma dat vertaald kan worden met 'plicht' en 'wet'. En volgens Plato bestaat alles ten behoeve van iets anders en uiteindelijk ten behoeve van het geheel:

Dan zeg ik dat middelen en alle instrumenten en alle materialen worden aangevoerd ter wille van een proces van wording of voortbrenging. En verder dat een proces van wording of voortbrenging er altijd is ter wille van een bepaald wezen. En dat al het worden of alle voortbrenging plaatsvindt ter wille van het gehele bestaan.⁽²⁾

Dus uiteindelijk is het ook de bedoeling van de door mensen bedachte middelen, instrumenten of materialen om anderen – en uiteindelijk het geheel – te dienen. Een werktuig als een vork is een middel met als bedoeling dat we ermee kunnen eten. Eten is een 'proces van wording of voortbrenging' van ons lichaam. En ons lichaam is er als voertuig voor ons als menselijk wezen of bewustzijn. En ons unieke karakter komt tot uiting in onze relatie met anderen en het grotere geheel waar we deel van zijn. Plato definieerde rechtvaardigheid in een staat ook als de mate waarin ieder zijn unieke functie of bedoeling ten behoeve van het geheel kan vervullen. De schoenmaker maakt schoenen, de leraar onderwijst, de kapitein bestuurt het schip. Zo ontvangt iedereen ook precies wat hij nodig heeft: omdat in Plato's staat de opbrengst van ieder werk ook rechtvaardig wordt verdeeld.⁽³⁾

Een bedoeling is niet statisch

Nu kan dit wat dwingend overkomen. Is iedereen dan gedoemd om zijn functie te vervullen en niets anders? Stel dat we goed zijn in schoenen maken, willen we dan wel

voor de rest van ons leven de schoenmaker zijn?

Die angst is ongegrond als je een drietal punten in beschouwing neemt. Ten eerste omschreef Plato een staat waarbij niet het geluk van het individu centraal staat, maar dat van de hele staat. En als alle individuele leden van de staat beseffen dat ze een onlosmakelijk deel van de gemeenschap vormen en ze steeds voor en met elkaar samenwerken, dan zal ook niets hen gelukkiger maken dan te doen wat ze kunnen voor het geheel.

Ten tweede is een leven niet beperkt tot het werk dat we doen voor de materiële welvaart van de staat. Een mens is een lerende ziel, die een actieve bijdrage kan leveren op allerlei vlakken van het leven. De voorbeelden van beroepen hierboven geven alleen één enkel aspect aan. De bedoeling van een mens overstijgt zijn beroep. Als het werk in de staat bovendien gericht is op het vervullen van de basisbehoeftes, blijft er ruim tijd over om je als mens breder te ontwikkelen op mentaal of spiritueel gebied.⁽⁴⁾ Ten derde is de bedoeling nooit iets statisch. Het kan altijd zowel verbreden als verdiepen. We verbreden door naar het grotere geheel te kijken en te doen wat op dat moment nodig is. Zoals een goede teamspeler meeverdedigt, ook al is hijzelf opgesteld als aanvaller. En we verdiepen door niet alleen maar te doen wat er verwacht wordt, maar door ons te verbinden met de achterliggende bedoeling. Zoals een vakman steeds blijft ontdekken hoe het beter kan, om zijn medemensen nog beter van dienst te kunnen zijn. Een mooi voorbeeld is een bedrijf dat trappen maakt. Ze stellen zich niet voor als trappenfabrikant, maar als een bedrijf dat de bedoeling heeft om mensen van de ene etage naar de andere te brengen. Daarvoor ontwikkelen zij trappen, maar ook liften of andere middelen.

Hoe vind je je bedoeling?

Onze 'bedoeling' wordt niet van tevoren vastgesteld of beschreven of van buitenaf bepaald. We kunnen deze alleen maar beseffen van binnenuit. Het gaat niet om een vaststaand iets, maar iets dat we continu steeds dieper kunnen ervaren naarmate we als bewustzijn evolueren en ons Zelf worden. En we schrijven hierbij Zelf bewust met hoofdletter om het universele Zelf te onderscheiden van ons persoonlijke zelf. Het Zelf dat in essentie de grenzenloze kracht of bron is die door of achter elk wezen werkt. En die in feite de essentie van elk wezen is.

Elk mens heeft twee motieven om iets te doen: doe je iets voor jezelf en handel je zelfzuchtig of doe je iets voor het geheel en handel je onzelfzuchtig. Uitgaande van de eenheid in de natuur kunnen we onze bedoeling beter

begrijpen als we ons bewustzijn verbreden. De paradox is dat we dat eerder bereiken door de wil van ons eigen persoonlijke ‘ik’ te beperken of te disciplineren. Want als we alleen maar bezig zijn met ons eigenbelang, dan vernauwt dat onze blik. We zien dan niet meer wat er nodig is en wat onze plaats in het geheel is. Anders gezegd: door ons zelf te vergeten, vinden we ons Zelf, het universele Zelf dat ook het essentiële Zelf van elke ander is.

Doelen en bedoelingen in de praktijk

Laten we terugkeren tot ons hoofdthema: doelen. We staan om te beginnen stil bij wat doelen zijn. Een doel wordt onder andere beschreven als een zeker punt: een mikpunt, een eindpunt of een bepaald resultaat. In de sport kan een doel een mikpunt zijn, zoals bij voetbal of golf. Het doel kan ook een eindpunt zijn, zoals de top van een berg bereiken met bergbeklimmen of de finish halen bij een marathon. Of het gaat om een resultaat: winst door bijvoorbeeld meer doelpunten te maken dan de tegenstander, of de snelste zijn in een race.

Een doel kan ook een streven zijn. Bijvoorbeeld elke dag een uur wandelen, vroeg opstaan of een boek lezen. Vaak gaat hier dan ook weer een doel achter schuil: afvallen, een studie volgen of je interesse verbreden.

Wij formuleren een doel of streven om richting te geven aan ons handelen of om onszelf een bepaalde uitdaging te geven. Het is een uitdrukking van een bepaalde begeerte, iets dat we willen bereiken.

Onze kijk op bedoelingen, beïnvloedt hoe we doelen stellen. Gaan we ervan uit dat we bedoelingen kunnen ontdekken in de natuur, die uiteindelijk ten goede komen aan het geheel, en leiden we doelen daaruit af? Of gaan we er niet van uit dat er bedoelingen in het leven bestaan? Of zien we maar een beperkte bedoeling in de natuur — bijvoorbeeld overleven, of het in stand houden van de soort? In onze huidige maatschappij gaan we in het algemeen meer uit van het laatste, en de theosofische leer van Swabhāva is voor veel mensen onbekend. We leiden doelen dus meestal niet af, maar bedenken ze zelf.

Een valkuil is dan dat we doelen gaan stellen op basis van eigenbelang of – in het meest gunstige geval – op basis van beperkt inzicht. Daarmee gaan we voorbij aan de bedoeling van onszelf, anderen, onze organisaties, belangrijke maatschappelijke functies en zelfs aan de functie van de staat als geheel. Laten we wat voorbeelden noemen.

De paarse krokodil

Een moeder staat met haar dochter aan de balie van een

zwembad. Het meisje is haar paarse opblaaskrokodil kwijtgeraakt. Tot hun opluchting zien moeder en dochter de krokodil tegen het muurtje achter de baliemedewerker staan. De moeder vraagt of ze de paarse krokodil weer mee mogen nemen. De norse meneer draait zich om richting de krokodil, maar in plaats daarvan pakt hij een formulier. Hij staat erop dat zij eerst een dubbelzijdig formulier invult en op een gezet tijdstip bij een afdeling inlevert. “Maar hij staat daar!” zegt de moeder. “Ja, hij staat daar.” antwoordt hij bevestigend.

Sinds deze reclame uit 2004 is het begrip ‘paarse krokodil’ ingeburgerd. Het is een tekenend voorbeeld voor wat er in veel organisaties gebeurt. De aandacht is dan verdraaid van de oorspronkelijke bedoeling – op een bepaalde manier dienstbaar zijn aan het geheel – naar de interne procedures en regels van de organisatie.

Verdraaide organisaties

Dit is ook het thema van een bekend managementboek *Verdraaide organisaties* van Wouter Hart.⁽⁵⁾ Het verscheen in 2012, werd een bestseller, en wordt nog altijd veel gelezen en aangehaald. Hart stelt dat veel organisaties hun bedoeling zijn kwijtgeraakt. Om de variabele leefwereld te beheersen bij het uitvoeren van hun bedoeling – toegevoegde waarde leveren voor hun klanten – hebben ze een systeemwereld gecreëerd met regels, procedures en standaarden. Deze systeemwereld slokt steeds meer aandacht op. Kloppen de cijfers? Zijn de protocollen goed nageleefd? Halen we onze targets? De bedoeling hiervan raakt steeds verder achterop. Het middel is tot doel verheven.

Toeslagenaffaire

Een actueel en voor veel mensen dramatisch voorbeeld daarvan is de recente toeslagenaffaire bij de Belastingdienst. Het systeem kreeg voorrang op de mensen. Fraudejagers hadden targets en streefden een abstract cijfer na. Zo kon het gebeuren dat duizenden ouders er jarenlang ten onrechte van beschuldigd zijn dat ze fraudeerden met toeslagen voor de kinderopvang. Toen al duidelijk was dat er iets niet klopte, bleef de Belastingdienst doorprocederen tegen deze mensen. Zelfs bij de rechter kregen de slachtoffers geen gehoor en werd er kil verwezen naar de wet die meedogenloos en op een verkeerde wijze werd toegepast.

Middelen worden doelen

Ga je wat breder kijken dan zie je dat er op heel veel vlakken middelen met doelen verward worden, bij gebrek aan inzicht in de bedoeling.

Bedrijven sturen op targets, winst en aandeelhouderswaarde. Fabrikanten maken niet meer producten van de beste kwaliteit, maar producten die kwalitatief het beste lijken. Producten worden voor de minste kosten gefabriceerd en tegen de hoogste prijs verkocht. De klant staat niet langer centraal. Soms is de klant zelf het product geworden, bijvoorbeeld omdat bedrijven verdienen aan de dataspooren die de klant onbewust nalaat.

In het onderwijs richten scholen zich op slagingspercentages, sturen ouders hun kinderen naar Cito-toets- of examentraining en leren leerlingen voor een voldoende. Het gesprek over wat goed onderwijs is, wordt alleen in de marge gevoerd.

Ziekenhuizen worden mede gefinancierd op basis van het aantal operaties. Zorginstellingen selecteren de cliënten voor wie ze het meeste geld krijgen. Maakt dit mensen werkelijk gezonder?

De groei van het bruto binnenlands product (bbp) gebruiken we als graadmeter voor de welvaart van een land en politieke partijen regeren met de komende verkiezingen in het achterhoofd.

Bij al deze voorbeelden zijn middelen verheven tot doel en raakt de bedoeling verder achterop. Abstracte cijfers, die omzet, winst of een slagingspercentage aangeven, overschaduwden de werkelijke bedoeling. In feite dienen deze cijfers als een middel om een bepaalde 'vooruitgang' weer te geven in iets. Wat dat 'iets' is, zijn de meeste mensen vergeten, maar ze rennen wel het doel achterna. Het middel is doel geworden en de mensen middelen. Ze zijn dienstbaar geworden aan het systeem – of dat nu een organisatie is, een sector of een staat – in plaats van andersom. En uiteindelijk kunnen de systemen die we hebben opgericht om dienstbaar te zijn aan onszelf, ons zo van elkaar vervreemden dat we elkaar erdoor gaan bestrijden, zoals bij de toeslagenaffaire.

Waarom middelen doelen worden

Onwetendheid

Wat is hiervan de oorzaak? Het is het gebrek aan inzicht in de bedoelingen die er bestaan in de natuur, een gebrek aan kennis over Swabhāva. En dat komt weer voort uit onwetendheid over de onlosmakelijke verbondenheid van al het leven, waarin alles uiteindelijk dienend is aan al het andere, zoals elke cel in het lichaam zijn functie heeft.

Anders gezegd: als je niet vanuit deze verbondenheid kijkt, ga je er überhaupt niet van uit dat alles een bedoeling heeft. Je kunt dan snel schijn voor werkelijkheid houden, zoals denken dat onderwijs draait om het behalen

van je diploma, werk om geld verdienen en leven om het vergaren van bezit. De makkelijk meetbare mikpunten die op korte termijn in het oog springen, krijgen dan de aandacht. Dat worden onze doelen.

Daarnaast ligt zelfzucht op de loer. Doelen en resultaten zijn uitdrukkingen van begeerte. En als die begeerte alleen gericht is op het eigen voordeel, of van het individu of de eigen groep, dan gaat dit ten koste van het geheel.

Wantrouwen

Door de gerichtheid op onze eigen (schijn-)doelen in plaats van de bedoeling, herkennen en erkennen we ook de bedoeling van anderen niet. We zijn dan sneller geneigd tot wantrouwen. Want hoe weet je of iemand of een organisatie zijn of haar functie goed vervult, als je niet precies weet wat deze functie is? We leggen dan anderen oppervlakkige maatstaven of doelen op. We vinden dat leraren een urennorm moeten halen, laten zorgpersoneel tot op de minuut beschrijven wat ze doen en geven ambtenaren targets voor fraudebestrijding. Er is geen vak meer dat niet wordt uitgedrukt in geld en tijd.

Dit is in tegenstelling met de betekenis van het woord 'professioneel', dat komt van het Latijnse woord 'professio': 'ik doe een gelofte'. Denk aan de gelofte of eed die bijvoorbeeld artsen, ambtenaren en advocaten afleggen. Ze beloven uitdrukkelijk het geheel te dienen en verdienen daarmee vertrouwen.

Bovendien is uit onderzoek bekend dat maatstaven gerelateerd aan menselijk handelen en gedrag averechts werken.⁽⁶⁾ Je kunt bijvoorbeeld een cijfergemiddelde als maatstaf gebruiken om te kijken hoe scholen presteren. Maar zodra deze maatstaf bekend wordt, kunnen scholen hun onderwijs gaan richten op het verhogen van cijfers. In plaats van een cijfer als middel om aan te geven waar je in je leren staat, wordt een hoog cijfer een doel op zich. En op dat moment verliest de maatstaf zijn waarde. Kort gezegd: zodra een maatstaf een doel wordt, is het geen goede maatstaf meer.⁽⁷⁾

Er wordt ook wel gesproken van het 'cobra-effect'. Deze term is gebaseerd op een verhaal van de Britten die ten tijde van de koloniale overheersing van India de groei van het aantal cobra's wilden bestrijden. Ze loofden daarom een beloning uit voor elke gedode cobra. Dit had initieel een goed effect, totdat mensen cobra's gingen fokken en de beloning als inkomen gingen zien. Toen de Britten dit doorhadden stopten ze met belonen. De cobrafokkers lieten vervolgens hun cobra's vrij, wat leidde tot een nog grotere toename van cobra's dan voorheen.

Vertaald naar het voorbeeld van cijfers: als je een cijfergemiddelde als indicator hanteert voor de prestaties van scholen is het niet ondenkbaar dat er – bewust of onbewust – hogere cijfers gegeven worden. Als je dan een cijfergemiddelde ziet dat vooruit is gegaan of hetzelfde is gebleven, dan lijkt de kwaliteit verbeterd of hetzelfde te zijn, terwijl deze in werkelijkheid is teruggelopen.

Doelen zijn middelen!

Echt meetbare doelen als absolute eindpunten zijn er niet in de natuur, die in haar essentie oneindig is. De natuur laat altijd groei zien. Er zijn wel relatieve eindpunten. Het zijn bepaalde haltepunten, punten waarop je iets ontgroeit bent, of punten waarop je andere bewustzijnsgebieden betreedt, zoals tijdens de slaap, de dood of de geboorte. Ze zijn echter niet meer dan de pieken en dalen in de oneindige golfbeweging die wij als bewustzijn doormaken. De doelen als mikpunten of als uitdrukkingen van een bepaald streven zijn door ons als mensen bedacht om richting te geven. Dat betekent dus dat dit soort doelen eigenlijk middelen zijn! Ze zijn middelen waar een hoger doel achter schuil gaat, en uiteindelijk een bedoeling. Hebben deze doelen als meetbare mikpunten dan wel zin? Jazeker, ze kunnen wel degelijk helpen als *middel* om richting te geven. We noemen hieronder twee criteria.

Naar zinvolle doelen

Zoals hiervoor beschreven, komen ware bedoelingen van binnenuit. Dit Swabhāva kunnen we steeds beter beseffen door (a) naar binnen te keren, en (b) tegelijkertijd zicht te houden op het grotere geheel, samenhang te zien, begrip te vormen en zo onze plaats binnen dat geheel in te nemen. Dat betekent ook dat we onze persoonlijkheid, ons eigenbelang, dienend maken aan dat grotere geheel, aan een ruimere bedoeling. Doelen kunnen daarbij behulpzaam zijn. Ze helpen ons bijvoorbeeld om meer discipline te ontwikkelen. Bijvoorbeeld als we ernaar streven om elke ochtend vroeg op te staan en zo tijd te vinden om te studeren, sporten of een andere plicht te vervullen. Vroeg opstaan is dan geen doel op zich, maar een middel om jezelf te ontwikkelen. En je ontwikkelt jezelf om weer beter dienstbaar te zijn voor het geheel.

In deze betekenis van Swabhāva of bedoeling zitten dus twee criteria om een doel of een streven te toetsen, waardoor je het zicht op de bedoeling niet verliest:

1. Staat het doel in het licht van de bedoeling, een bijdrage aan het grotere geheel? Oftewel, werkt het verenigend?

2. Motiveert het doel ons om er nu naar te handelen en in de toekomst naar te blijven handelen, zodat het deel wordt van onszelf? Oftewel, kunnen we het verinnerlijken?

Werkt het doel verenigend?

Elke bedoeling van iets is om iets anders, dat ruimer of groter is dan dat iets zelf, te dienen. Dat geldt voor een individu, een organisatie of een staat. En, uitgaande van de verbondenheid in de natuur, is de werkelijke bedoeling van welk wezen of welke groep dan ook uiteindelijk om het geheel, de eenheid te dienen.⁽⁸⁾

Een doel moet je dus altijd in het licht blijven zien van de bedoeling. Een doel dat alleen gericht is op iemand zelf of de eigen groep, zoals ‘ik wil de beste ... worden’, ‘America First’ of ‘Oranje boven’, leidt meer af van de bedoeling dan dat het deze dichterbij brengt. Uit naam van dit doel worden anderen beconcurrerd, bestreden of onderworpen met als gevolg dat er meer verharding en afscheiding plaatsvindt. Een vicieuze cirkel, want dit kan anderen aanzetten tot hetzelfde gedrag. Hetzelfde geldt voor doelen die voortkomen uit wantrouwen naar anderen. Je oogst, wat je zaait.

Doelen zoals de ‘Sustainable Development Goals’ van de Verenigde Naties – die onder meer gaan over het uitbannen van armoede, honger of ongelijkheid of het stimuleren van duurzaamheid, vrede en rechtvaardigheid voor iedereen⁽⁹⁾ – verenigen in plaats van dat ze voor verdeeldheid zorgen. Ze zijn de formulering van een gezamenlijk ideaal, sluiten niemand uit en roepen ook geen zelfzuchtige begeerte of wantrouwen op.

Maar inspireren doelen wel als we allemaal dezelfde doelen delen? Wordt het dan niet heel saai en eenvormig? Vervallen we daarmee niet in een soort totalitair regime waarin elke afwijking wordt afgestraft in het licht van het grote gedeelde ideaal?

Dit zal niet het geval zijn als doelen ruimte laten voor ieders unieke karakter of bedoeling. En daarmee komen we tot het tweede criterium: in hoeverre stimuleren doelen onze zelfstandige innerlijke ontwikkeling?

Kun je het doel verinnerlijken?

Werkelijke motivatie is intrinsiek, komt altijd van binnenuit. Een ander kan je inspireren of zelfs ‘drillen’ om iets te doen, zoals een trainer. Maar het motiveert niet werkelijk als je zelf niet de bedoeling ziet.

We hebben hierboven gesproken van het onderscheid tussen ons persoonlijke of lagere zelf en ons bovenpersoonlijke

hoger Zelf. Vereenzelvigen we ons met ons persoonlijke zelf, dan menen we dat we losstaan van anderen. Vereenzelvigen we ons met het hogere of universele Zelf, dan denken we vanuit het geheel.

Doelen die uitgaan van eenheidsbesef kunnen op twee manieren gericht zijn, analoog aan deze twee delen in onszelf. Ze kunnen gericht zijn op het disciplineren van onze lagere natuur, zodat we ons persoonlijke belang opzij leren schuiven en zo meer ruimte geven aan het algemeen belang. Denk bijvoorbeeld aan vroeg opstaan om tijd te creëren, regelmatige lichamelijke oefening om gezond te blijven of geduld oefenen als je merkt dat je emotioneel ergens op wil reageren. Anderzijds kunnen doelen ook onze hogere natuur aanspreken, zoals de ontwikkeling van wijsheid, mededogen en een vredelievende houding. Een doel of een streven helpt, als het ons inspireert om er nu naar te handelen en naar te blijven handelen. En omdat we als bewustzijn altijd lerende en groeiende zijn, helpt het om deze doelen niet absoluut, maar relatief te formuleren, en niet te betrekken op een vaststaand punt maar op een proces, vaak aangegeven door een werkwoord. Dus je kunt dan bijvoorbeeld in plaats van te spreken van de ‘grootste’, ‘snelste’ of ‘sterkste’ organisatie, persoon of staat, spreken van een ‘groter’, ‘sterker’ inzicht of ‘juist’ besef of handelen. Zo geformuleerd kan het voor iedereen in elk stadium opgaan en blijven opgaan, omdat het steeds verder kan worden verinnerlijkt.

Een voorbeeld hiervan is het Achtvoudige Pad uit het Buddhisme dat spreekt van ‘juist streven, juist spreken, juist handelen’ et cetera.⁽¹⁰⁾ Of de vijf doelstellingen van de Theosophical Society Point Loma waar het onder andere gaat over het verspreiden van kennis over de essentiële eenheid van al het bestaande, en het vormen van een actieve broederschap onder de mensen.⁽¹¹⁾

Deze formuleringen doen je naar binnen keren, omdat je steeds kan blijven vragen ‘wat is juist?’ of ‘hoe vormen we een broederschap?’ De relatieve formulering voorkomt dat we een streven buiten onszelf plaatsen, in de zin van: als ik eenmaal die baan heb, of als we die regering hebben, of als ik dat niveau bereikt heb, dan ga ik me richten op ... et cetera. We houden onszelf voor de gek als we een duurzame wereld willen, maar zelf pas willen veranderen op het moment dat anderen ‘verduurzaamd’ zijn. Een zinvol doel zet ons aan om er nu vorm aan te geven, zonder voorwaarden. Nu te starten en dan roeien met de riemen die we hebben. Zoals de Dalai Lama ooit eens geantwoord schijnt te hebben, toen hem gevraagd werd hoe hij China zo ver zou krijgen om Tibet te erkennen: “Dat doen we

Chinees voor Chinees.”

De conclusie is dat we niet zozeer naar onze doelen moeten streven, maar ze moeten leven.

Het doel heiligt de middelen nooit

Uit het voorgaande wordt ook duidelijk waarom het doel de middelen nooit heiligt. Je kunt je niet werkelijk verenigen door je af te scheiden, ook al gaat het maar om je afscheiden van een klein onderdeel. Ook al zijn er misschien mensen die zich tegen de eenheid keren of hun eigenbelang voorrang geven, je krijgt ze nooit duurzaam op het rechte pad door ze te bestrijden, op te sluiten of te straffen. Dergelijke acties hebben nog nooit iemand tot een beter mens gemaakt. Zelf het goede voorbeeld geven, en tegelijk zoeken naar de beste manieren om het hoger Zelf in de ander te laten ontwaken, al of niet in combinatie met disciplineren van het lagere zelf, helpen een ander werkelijk om zijn bedoeling weer te vinden.

En net zomin als een vorm van afscheiding je helpt verenigen, zal iets buiten jezelf plaatsen je helpen om iets te verinnerlijken. Stel dat je bijvoorbeeld toegeeft aan een neiging om eerst wat lekkers te eten, voordat je aan de slag gaat. Je plaatst dan de oplossing van een gevoelsmatig probleem – ertegenop kijken om je werk te starten – niet in jezelf, maar buiten jezelf. Je motivatie hoop je te vinden in snoepgoed. Zo verzuim je aan de ene kant de kans die deze situatie biedt om jouw beeld van de bedoeling van jouw werk, van het ideaal dat je dient, weer op te frissen. En aan de andere kant voeg je er nog een probleem aan toe: je groeiende afhankelijkheid van iets uiterlijks. Je versterkt dan je persoonlijke deel door je daarop te richten. Als gevolg daarvan wordt het alleen maar moeilijker om je daarvan los te maken, of te voorkomen dat dit deel op andere momenten hardnekkig zijn aandacht komt opeisen. Overigens zit de oplossing hiervoor niet in een extreem doorvoeren van het disciplineren van de lagere natuur door bijvoorbeeld ascetische praktijken toe te passen, zoals nauwelijks iets meer eten. Want ook dan plaats je het probleem weer buiten je. Daarmee kan de gerichtheid op het lagere juist weer toenemen.

De middelen en doelen die je hanteert, moeten dus in overeenstemming zijn met de bedoeling. Onedele middelen, zoals proberen vrede te bereiken via de weg van geweld, roepen overeenkomstige reacties op en leiden vroeg of laat alleen maar tot meer disharmonie.

De weg tot succes

Tot slot: de weg tot succes ligt in het niet streven naar

succes. We eindigen met een paradox van de wijze Lao-Tse, toegelicht door Gottfried de Purucker, de vierde Leider van de Theosophical Society:

(...) de grote Lao-Tse uit China onderwees: namelijk, dat het de weg van Tao – vaak vertaald als Hemel – is om niet te streven. Westerse geleerden, die onze oosterse geschriften bestudeerden maar slechts gedeeltelijk begrepen, steken de draak met de gedachte dat de weg tot succes ligt in het niet streven naar succes; dat de weg tot snelle vooruitgang meer ligt in het sneller functioneren in het denken en het hart, zonder evenwel de gedachte aan snelle resultaten; dat de weg tot gezondheid eerder ligt in het tot stand brengen van harmonie, dan in het louter volgen van formele voorschriften.

Maar Lao-Tse had gelijk. Rustig zijn de plaatsen waar groei plaatsvindt. Stil zijn de kamers waar licht het hart binnentreedt. De meest majestueuze processen in de Natuur verlopen stil, vredig, rustig. (...) Alle groei is rustig, vindt plaats zonder streven, in de stilte. Strijd, onrust, activiteit, jagen en jachten — het zijn allemaal tekenen van menselijke tekortkomingen en van gebrek aan kennis omtrent de Wijsheid van de Harte-Leer. De weg van de Hemel is inderdaad, niet te streven.

(...) we zijn werkers, zeer druk bezig, zeer actief, zeer serieus, zeer toegewijd, zeer doelbewust; maar we zijn vredig; we doen ons werk rustig, doeltreffend, ontspannen. Het is de weg van de Hemel. Wees daarom stil en groei; wees geestelijk even actief als u uiterlijk rustig bent.⁽¹²⁾

Referenties

1. Gottfried de Purucker, *Grondslagen der Esoterische Wijsbegeerte*, Stichting I.S.I.S., Den Haag 1994, blz. 17 (blz. 557 orig. Engelse editie).
 2. Plato, *Philebus*, 54c en ook 53e.
 3. Plato, *De Staat*, 432d–433b.
 4. Redactie, 'De zieke beschaving.' Artikel in *Lucifer*, jaargang 42, april 2020, blz. 50.
 5. Wouter Hart, *Verdraaide organisaties*, Vakmedianet, Deventer 2013.
 6. https://en.wikipedia.org/wiki/Campbell27s_law.
 7. https://en.wikipedia.org/wiki/Goodhart27s_law.
 8. E. Bomas, 'Samenwerken: groeien in eenheid.' Artikel in *Lucifer*, jaargang 42, oktober 2020, blz. 158.
 9. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>.
 10. E. Bomas, 'Zen en de kracht van concentratie.' Artikel in *Lucifer*, jaargang 42, februari 2020, blz. 11.
 11. <https://blavatskyhouse.org/nl/over-ons/the-theosophical-society/>.
 12. Gottfried de Purucker, *Esoterische Instructies, deel 1*, Stichting I.S.I.S., Den Haag 1989, blz. 58.
-

Uw Vragen

Kernwapens in de Rāmāyaṇa?

In de vorige *Lucifer* werd de vraag gesteld of tijdens de perioden van de Rāmāyaṇa en Mahābhārata kernwapens konden zijn gebruikt. U antwoordde dat dit niet kon, omdat de stoffelijke evolutie van de Aarde nog niet voltooid was, en er geen radioactieve materialen waren, die nodig zijn voor deze vreselijke wapens. Ik heb hier mijn twijfels over, want in de *Vimāna Shāstra* wordt gesproken over de grote Atlantische oorlog waar voertuigen op atoomkracht vlogen en waar men gebruikmaakte van atoomwapens. Aangezien ook de kennis van de ‘goden’ misbruikt werd, wordt er in *Isis Ontsluierd* gesproken over ‘Koning Thevetat’.

Antwoord

De *Vimāna Shāstra* is een Sanskrit-werk van de vroege 20e eeuw, waarin voertuigen worden beschreven die konden vliegen (zie Wikipedia). Voor zover wij hebben kunnen nagaan, wordt in dit werk – dat in de Engelse vertaling op het internet staat – niet gezegd dat deze voertuigen op atoomkracht werkten. De *Vimāna Shāstra* is geen *antiek* Sanskrit-geschrift en zeker niet een van de tijd van de Mahābhārata en Rāmāyaṇa. Het moet dus op dezelfde wijze beoordeeld worden als bijvoorbeeld hedendaagse boeken over ufo's. Volgens sommigen is de inhoud van deze *Vimāna Shāstra* gebaseerd op dromen. Wellicht heeft de auteur, Subbaraya Shastry, beelden uit het Astrale Licht opgevangen. Het Astrale Licht is de bewaarplaats van alle

gebeurtenissen die op de Aarde plaats hebben gevonden en plaatsvinden. Het is de beeldengalerij, waarin alles opgetekend wordt. Dus de ongetwijfeld ingenieuze machines van de Atlantiërs hebben ongetwijfeld ook hun indruk in het Astrale Licht gemaakt.

Want voor alle duidelijkheid: ook wij beweren dat de oude Atlantiërs over ingenieuze machines beschikten. Sommige van die voertuigen konden vliegen, al kunnen wij niet beoordelen of dat dezelfde voertuigen zijn als die in de *Vimāna Shāstra* beschreven worden. Dat die technieken vaak niet voor edele doelen werden aangewend, is eveneens zonneklaar. Koning Thevetat, over wie H.P. Blavatsky spreekt in zowel *Isis Ontsluierd* als in *De Geheime Leer*, is een voorbeeld van hoe magische macht – datgene wat niet essentieel anders is dan technisch vernuft – misbruikt kan worden en uiteindelijk ook tot de ondergang leidt van hen die het aanwenden.

Waar het hier echter om gaat, is dat de technieken die toentertijd gebruikt werden, heel anders waren dan die wij nu gebruiken. Immers, de Aarde en zijn bewoners, bevonden zich in een heel andere evolutiefase. De levende bouwstenen (atomen) die onze fysieke wereld samenstellen, zaten in een andere fase van ontwikkeling. In sommige aspecten waren de technieken toen veel subtieler dan de vrij grove manier waarop wij nu bijvoorbeeld onze vliegtuigen laten vliegen. Wij zouden die technieken van toen nu wellicht als magie opvatten, hoewel ze op natuurlijke wetten gebaseerd waren.

Mensen zijn geneigd alles te beoordelen vanuit hun eigen standpunt, van

de plek waar ze *hier en nu* leven. Maar in vroegere tijden of op andere plekken in het universum, kunnen andere omstandigheden zijn. Onze gewoontepatronen hoeven daar niet te gelden. In het verre verleden waren de zijns-toestanden op de Aarde anders dan nu. Er was een andere uitwerking op het stoffelijk gebied van de wetmatigheden in de natuur.

Dat deze oude Atlantiërs geen atoomkracht konden gebruiken, hangt hier ten nauwste mee samen.

Om dat te begrijpen moet je iets van de grote ontwikkelingsfasen van de planeet Aarde weten. In de eerste helft van het leven van de Aarde is er sprake van evolutie van de levende stofkant van de natuur. We noemen dat de dalende boog. De materie wordt steeds grover en vaster. De verder ontwikkelde wezens, zoals mensen, moeten om zich te kunnen manifesteren gebruikmaken van die levende bouwstenen. Vandaar dat de lichamen van de Atlantiërs veel grover en groter waren dan de onze.

Halverwege het leven van de planeet is er een keerpunt: de stof wordt minder grof, ze *involveert*, wat gepaard gaat met een steeds verdere evolutie van de geestkant van de natuur. Mensen worden bijvoorbeeld intellectueler en later ook spiritueler.

Het is vanwege het proces van involutie van de levende atomen dat elementen uiteenvallen. We noemen dat radioactiviteit. Dat vindt het eerst plaats bij zwaarste elementen, zoals uranium. Dat uiteenvallen van elementen was bij de dalende boog nog niet het geval en daarom menen wij dat de wapens die beschreven zijn in de oude Indiase epen geen atoomwapens kunnen zijn.

Verwondering en intuïtie

Is het wijs om bij verwondering nog wetenschappelijke uitleg te zoeken?

Antwoord

Verwondering is zeker niet de eindfase van de speurtocht naar waarheid. Het is het begin. Plato zegt dat de filosofie begint bij de verwondering. Met andere woorden: dan vangt de zoektocht pas aan.

Verwondering is een toestand van bewustzijn tussen niet-weten en weten. Je kunt het niet intuïtie noemen, want intuïtie wil zeggen dat je onmiddellijk iets doorziet, onmiddellijk de essentiële achtergrond van iets begrijpt.

Verwondering is heel belangrijk bij het vinden van waarheid. Je staat open voor nieuwe ideeën, grootsere visies. Je valt niet terug op oude denkbeelden, ingesleten denkpatronen. Verwondering prikkelt de intuïtie. Ze daagt uit. Ze spoort aan naar antwoorden te zoeken. Ze stimuleert tot filosoferen.

Nu gaat het bij het zoeken naar antwoorden op levensvragen niet alleen maar om wetenschap. De wetenschap zoekt naar meetbare antwoorden op de vraag naar het 'hoe' der dingen. Filosofie zoekt naar de achterliggende oorzaken en samenhang waarmee ze antwoorden geeft op de vraag waarom de dingen zijn zoals ze zijn. Religie beschouwt de fundamentele eenheid van het leven en stelt de vraag naar de zin van iets, waartoe leidt het? Geen van deze faculteiten van het denken kun je missen, anders zou je kreupel in je denken zijn.

Dus als direct antwoord op de vraag of verwondering wetenschappelijk moet worden uitgelegd, kunnen we zeggen: zeker, het is goed de verwondering wetenschappelijk proberen te

verklaren. *Hoe* zit het in elkaar. Maar laat het daar niet bij; vraag je ook af *waarom* het zo is en *waartoe* het leidt. Elke vorm van eenzijdigheid doet afbreuk aan de waarheid. Probeer altijd een zo universeel mogelijk beeld op te bouwen. Denk nooit dat je een absolute waarheid hebt gevonden. Er zijn altijd grootsere waarheden.

Vraag

Mevrouw Blavatsky heeft een gedeelte van de Theosofia 'vrijgegeven'. In hoeverre kan een Theosoof zich opnieuw verwonderen?

Antwoord

Als het een echte Theosoof is, zal hij zich voortdurend blijven verwonderen. In de eerste plaats moet gezegd zijn, dat mevrouw Blavatsky weliswaar veel voor ons onbekende leringen heeft gegeven, maar zoals ze zelf zegt, heeft ze ook veel *niet* gegeven. Ze heeft dat niet *kunnen* doen, omdat we nog nauwelijks verteed hebben wat al gegeven is. We zijn feitelijk nog maar net begonnen met het verwerken van de theosofische gedachten die vanaf 1875 bekend zijn gemaakt.

Bovendien is de Theosofie als een grenzenloze oceaan. Zelfs de grootste denkers, de wijste mensen, kunnen de diepte ervan niet peilen.

Wat H.P. Blavatsky en haar opvolgers hebben bekendgemaakt, is voor de meesten van ons al zo moeilijk te vatten, vereist zoveel denkwerk, zoveel begrip, dat er vrijwel niemand is die de volledige omvang en diepte van de reeds gepubliceerde theosofische geschriften bevat. Als je meent dat je alles wel begrepen hebt, dan is de kans groot dat je er nog helemaal niets van begrijpt! Ik denk dat iedere bestudeerder van de Theosofie wel de ervaring heeft gehad, dat een bepaalde leer die hij al jaren bestudeert, of een bepaalde passage uit

een boek die hij al vele malen gelezen heeft, hem bij de zoveelste bestudering plotseling weer in een staat van verwondering brengt. "Nu begrijp ik pas echt wat hier bedoeld wordt", zal hij zeggen. Ineens ziet hij zich geplaatst voor vergezichten van nieuwe kennis en vol verwondering gaat hij op zoek naar diepgaandere antwoorden.

Als die toestand van verwondering er niet meer zou zijn, treedt verstarring en stilstand op. En net zoals stilstaand water verrot, zal de leer degenereren en tot een levenloze dogmatiek leiden.

Intuïtie

Intuïtie wordt omschreven als het van tevoren doorzien van de gebeurtenissen. Geleid worden naar de plek waar je moet zijn, is toch ook intuïtie? Pas later wordt duidelijk waarom je daar moest zijn en intuïtie is toch ook een stukje verwondering?

Antwoord

Intuïtie is onmiddellijke kennis van de waarheid. Dit vermogen is bij de meeste mensen zeker nog niet geheel ontwikkeld. Maar af en toe hebben we flitsen van intuïtie en *weten* we werkelijk hoe iets is, hebben we werkelijk een heldere visie op de waarheid, zonder dat daar een intellectuele overweging aan vooraf is gegaan. Kenmerkend van intuïtie is dan ook dat we op het moment zelf perfect helder zien waarom we iets doen.

In de vraag werd gesteld dat pas achteraf duidelijk werd waarom je ergens moest zijn. In dit geval is er geen sprake van intuïtie, maar eerder van iets wat we een voorgevoel zouden noemen. Intuïtie is als een heldere visie, een spiritueel beeld.

Intuïtie wordt vaak verward met het instinctieve gevoel, dat ook optreedt

zonder de werking van het intellect. Maar bij louter gevoel speelt het 'ik' altijd een dominerende rol, terwijl intuïtie bovenpersoonlijk is.

Omdat intuïtie vooralsnog maar sporadisch voorkomt, verbaast ze mensen vaak. Die verbazing is echter geen verwondering. Het is verbazing omdat je iets wist wat je voorheen niet voor mogelijk had gehouden.

Juist omdat intuïtie nog niet ons 'dagelijks kostje' is, is het goed een intuïtieve ingeving of gedachte te toetsen aan het intellect. Hiermee voorkom je dat je louter gevoel met intuïtie verwacht. Naarmate je je bewustzijn hebt uitgebreid en meer in de geestelijke aspecten van je bewustzijn leeft, zal je gemakkelijker intuïtie van gevoel kunnen onderscheiden en je zal dan ook niet meer zo verbaasd zijn bij elk moment van intuïtie. Je hebt leren te vertrouwen op je eigen spirituele kwaliteiten.

Vraag

Gaat de Theosofie ervan uit dat intuïtie alleen vanuit jezelf kan komen? Of is er ook de mogelijkheid dat je intuïtie wordt beïnvloed door wezens buiten jezelf?

Antwoord

Alles wat een mens denkt en voelt, komt uit hemzelf. Dat geldt ook voor intuïtie. Ze staat dan ook niet buiten ons. We worden niet 'van buiten' door intuïtie geleid. Het is ons inzicht, begrip, en wat we ermee doen, is aan ons. We kunnen het negeren en we kunnen ernaar leven.

Maar dat betekent niet dat we anderen niet kunnen prikkelen hun intuïtie te ontwikkelen. Alle grote Leraren der mensheid doen dat.

Lees bijvoorbeeld de dialogen van Plato, waarin Socrates zijn leerlingen voortdurend uitdaagt zijn vragen te beantwoorden, waarmee ze hun

inzicht ontwikkelen. Lees de Sūtra's uit het Buddhisme, de *Bhagavad-Gītā*, de *Tao Te King* van Lao-Tse. Al deze werken uit de spirituele wereldliteratuur spreken onze intuïtie aan.

Goede leraren geven vaak geen afgeronde antwoorden, geen uitgekauwde leerstellingen, maar wijzen naar een richting waar de zoeker naar waarheid zelfstandig antwoorden kan vinden. Ze prikkelen de intuïtie.

Vraag

Is intuïtie de enige poort naar wijsheid?

Antwoord

Intuïtie is het onmiddellijk doorzien van waarheid, waardoor je iets wijzer wordt. Het is het *buddhische* aspect van ons denken. We zien verbanden. We zien verschijnselen in een groter geheel. We zien de onderlinge afhankelijkheid van schijnbaar losstaande zaken.

We kunnen dat buddhische in onszelf ook door de rede proberen te ontwikkelen. We kunnen bewust proberen de wetmatigheden in de natuur te ontdekken. Zo kun je na lang puzzelen en nadenken het bekende 'eureka-moment' hebben. Je *begrijpt* ineens hoe iets in elkaar zit. In dit geval spreken we niet van intuïtie. Er was immers niet onmiddellijk kennis. Je bent via het intellect bij *buddhi* – wijsheid – gekomen. Vaak is dit voor ons de beste werkwijze. Je kunt natuurlijk wel wachten op een intuïtieve ingeving, maar die komt meestal niet vanzelf. Je kunt zelfbewust proberen je af te stemmen op het buddhische in je door een bovenpersoonlijke houding ten aanzien van alles in het leven te ontwikkelen. Als je vanuit een bovenpersoonlijk ideaal leeft, zal je eerder inzichtelijke antwoorden op je vragen krijgen. En ook hier geldt: naarmate je vertrouwer bent met je eigen zevenvoudige natuur en als je de gewoonte hebt ontwikkeld

vanuit je bovenpersoonlijk ideaal te leven, is het gemakkelijker om je 'innerlijke radio' af te stemmen op buddhi. Oefening baart kunst.

Bovenpersoonlijkheid en mededogen

Als je je één voelt met de ander is er dan sprake van bovenpersoonlijkheid?

Antwoord

Dat hangt af van wie je met 'de ander' bedoelt. Bedoel je daar één mens mee? Als je je één voelt met je geliefde, met een boezemvriend of een familielid, dan voel je precies aan hoe hij of zij denkt en handelt. Vanzelfsprekend zul je altijd opkomen voor zijn geluk. Je zou nooit iets doen of denken dat nadelig voor hem is. Dat is op zich prachtig. Maar als je dit alleen voor die ene mens voelt, dan is de bovenpersoonlijkheid wel héél beperkt. Ik zou dan liever van groepszelfzucht spreken.

Werkelijke bovenpersoonlijkheid houdt in dat je vol sympathie bent voor iedereen: vriend of vijand, familielid of niet, landgenoot of vreemdeling. Natuurlijk kun je vanuit een beperkte bovenpersoonlijkheid groeien naar een steeds meer universele bovenpersoonlijkheid, tot je de Mensheid als geheel bovenpersoonlijk liefhebt. En zelfs dat is geen eindpunt!

Vraag

Hoe kan je mededogen hebben voor iemand die verkeerde daden doet, bijvoorbeeld iemand die een ander pijn doet?

Antwoord

Mededogen is wat anders dan mede-

lijden. Bij medelijden zie je een trieste gebeurtenis, iemand die lijdt, oorlogsgeweld, een ziek medemens, een sterfgeval, en dat verstoort je eigen rooskleurige beeld van het leven. Je voelt een aandrang tot helpen. Vaak duurt dat gevoel van medelijden maar heel kort. Al snel biedt het leven vrolijkere beelden en je vergeet het lijden van een ander.

Mededogen is iets heel anders. Mededogen is geen gevoel. Het is een toestand van bewustzijn waarin je de eenheid van het leven beseft. Je realiseert je dat hetzelfde leven door alles en iedereen stroomt. Je weet je één met anderen. Mededogen komt voort uit een heldere, bovenpersoonlijke kijk op het leven. Je weet dat al het leven met ontelbare draden met elkaar verbonden is en dat we gezamenlijk een groot levensweb vormen. Vanuit dit besef sta je in het leven. Dit besef doet je uitstijgen boven elk gevoel van afgescheidenheid. Welnu, door een misdadiger, door iemand die anderen pijn doet, stroomt

evenzeer hetzelfde leven. Hij is net zo goed als een heilige een 'blad van de universele levensboom'. Zijn toestand is feitelijk zeer deplorabel. Hij verkeert in een donkere onwetendheid. Hij weet niet wie hij werkelijk is, hij weet niet wie zijn medemens werkelijk zijn. Zijn gedrag komt voort uit onwetendheid. Mededogen betekent niet dat we iemands wandaden met de mantel der liefde moeten bedekken, iemand tolereren zoals hij is en hem zijn gang laten gaan. Zulk gedrag komt eerder voort uit lafheid of onverschilligheid dan uit mededogen. Natuurlijk schrijft het mededogen ons ook voor, dat we mensen moeten beschermen voor de agressie en de zelfzucht van anderen. Niettemin moeten we ook proberen iemand die anderen pijn doet, mededogend tegemoet te treden. En dat wil zeggen dat we ons moeten richten op de bovenpersoonlijke, de edele aspecten, die zelfs de grootste misdadiger bezit. Is dat makkelijk? Natuurlijk niet. Maar hoe meer we zelf in onze hogere aspec-

ten leven, des te gemakkelijker we in de ander iets van zijn hogere natuur kunnen ontwaren. Daar moeten we ons op richten.

'Slechte' mensen straffen of isoleren helpt niet. Vaak versterkt dat bij hen alleen een gevoel van anders zijn, van slachtoffer zijn, waardoor ze meer haatgevoelens jegens de maatschappij ontwikkelen. Ze worden nog dieper teruggeworpen in de afgrond van hun eigen zelfzucht. Pas als ze gaan inzien, dat er ook andere aspecten in hen leven, dat ze ook verbonden zijn met anderen, zullen ze veranderen. Hoe meer we hen mededogend tegemoet treden – en nogmaals, dat wil niet zeggen dat we hen maar hun gang moeten laten gaan – des te sneller we tot een duurzame harmonieuze samenleving komen, waarin iedereen beseft dat we gezamenlijk moeten leven, elkaar niet moeten hinderen, maar, integendeel, elkaar moeten steunen en helpen.

***Lucifer* verspreidt zich wereldwijd**

***Lucifer* – de Lichtbrenger bereikt steeds meer lezers buiten Nederland. Dit komt doordat onze Engelse editie door een groeiend aantal mensen gelezen wordt, maar ook doordat deze Engelse *Lucifers* worden vertaald in het Spaans en het Portugees. Deze vertalingen zijn mogelijk geworden dankzij de inzet van enkele toegewijde vrienden in Spanje en Portugal.**

De Spaanse editie wordt al een tijdje uitgegeven. En hoewel we pas kortgeleden begonnen zijn met de Portugese editie, hebben we nu al lezers in Portugal, Brazilië, Angola en Mozambique.

Daar zijn we natuurlijk zeer blij mee. Immers, de theosofische ideeën zijn universeel en helpen dus ieder om tot een beter begrip van de Goddelijke Wijsheid te komen. En dankzij een groeiend begrip, kunnen we deze wijsheid steeds consequenter toepassen in ons leven. We leven in een tijd vol moeilijkheden, op heel veel vlakken, en het licht van de Theosofia is daarom meer nodig dan ooit.

Colofon

Redactie: Barend Voorham,
Henk Bezemer, Bianca Peeters,
Rob Goor, Erwin Bomas, Bouke van
den Noort

Eindredactie: Herman C. Vermeulen

Redactie: J. de Jong-van Wijk,
T: 06-44424848 (b.g.g. 070-3461545)
e-mail: luciferred@stichtingisis.org

Reacties: De redactie houdt zich het
recht voor om ingekomen stukken te
selecteren en in te korten.

Abonnementen: kunnen op ieder
gewenst tijdstip ingaan, gelden voor
het hele kalenderjaar en worden
automatisch verlengd, indien ze niet
voor 1 december van het lopende
abonnementsjaar schriftelijk zijn
opgezegd. Dit is niet van toepassing op
cadeau-abonnementen.

Abonnementsprijs:
€ 26,50 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 4,60
Prijswijzigingen voorbehouden,
IBAN: NL19TRIO0786911905

Uitgeverij: Stichting I.S.I.S.,
Blavatskyhuis, De Ruijterstraat 72-74,
2518 AV Den Haag, tel. 070-346 15 45,
fax 070-345 24 67
e-mail: lucifer@stichtingisis.org
internet: www.blavatskyhouse.org
Aanvragen van *Lucifers* kan ook via het
contactformulier op deze site.
ISSN 1382-2942

© Stichting I.S.I.S.
Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd of openbaar gemaakt
in enige vorm of op enige wijze,
hetzij elektronisch, mechanisch,
door fotokopieën, opnamen of enige
andere manier, zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

Stichting I.S.I.S.

De naam I.S.I.S. staat voor
International Study-centre for
Independent Search for truth.

Het doel van Stichting I.S.I.S. is het
vormen van een kern van Universele
Broederschap, door het bestuderen
en verspreiden van kennis over de
geestelijke achtergrond van mens en
kosmos, vrij van dogmatiek.

Stichting I.S.I.S. doet dit via cursussen,
lezingen, ondersteuning bij waarheids-
onderzoek, het uitgeven, verkopen en
uitlenen van boeken en tijdschriften,
en het stimuleren van de praktische
toepassing van die kennis.

Stichting I.S.I.S. is per definitie
boven-religieus en boven-politiek,
en ontvangt geen overheidssubsidie.
Alle werkzaamheden van Stichting
I.S.I.S. worden verricht op basis van
vrijwilligheid. De organisatie kent geen
betaalde functionarissen.

Stichting I.S.I.S. is niet verantwoordelijk
voor enigerlei verklaring of mening, die
in dit blad wordt gepubliceerd, tenzij
dit uitdrukkelijk wordt vermeld.

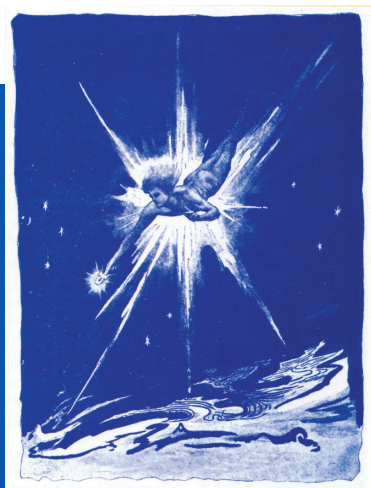

Stichting I.S.I.S. is een algemeen nut
beogende instelling, ANBI nummer:
50872. Zie voor de mogelijkheid om de
stichting financieel te steunen:
www.anbi.nl.

Stichting I.S.I.S.

Centraal in het werk van Stichting I.S.I.S. staan de volgende uitgangspunten:

1. De essentiële eenheid van al het bestaande.
2. Op grond daarvan: broederschap als feit in de natuur.
3. Respect voor ieders vrije wil (gebruikt vanuit deze gedachte van universele broederschap).
4. Respect voor ieders vrijheid de eigen levensvisie op te bouwen.
5. Ondersteuning geven bij het opbouwen en verdiepen van de eigen levensvisie en bij het toepassen ervan in de praktijk van het leven.

Waarom dit tijdschrift *Lucifer* heet

Lucifer betekent letterlijk Licht-brenger.

Iedere cultuur in Oost en West heeft zijn lichtbrengers: inspiratoren die de aanzet geven tot geestelijke groei en maatschappelijke vernieuwing. Zij stimuleren de mens tot zelfstandig denken en leven in besef van broederschap.

Altijd worden ze tegengewerkt en belastend door de gevestigde orde. Altijd zijn er mensen die zich daardoor niet laten afschrikken en hun wijsheid onbevooroordeeld benaderen en onderzoeken.

Voor hen is dit tijdschrift bedoeld.

“... de titel die voor ons tijdschrift werd gekozen, slaat evenzeer op goddelijke ideeën als op de rebellie van de held in Miltons *Paradise Lost* ...

Wij werken voor ware Religie en Wetenschap, vóór feiten en tegen verzinsels en vooroordeel. Het is onze plicht – net als die van de natuurwetenschap – licht te werpen op natuurfacten die tot nu toe waren gehuld in de duisternis van de onwetendheid ... Maar de natuurwetenschap is maar één aspect van Wetenschap en Waarheid. De wetenschap van de ziel en van de ethiek, oftewel de Theosofie, de kennis van goddelijke waarheid, is nog veel belangrijker ...”

(Helena Petrovna Blavatsky in het eerste nummer van *Lucifer*, september 1887)